

Наше Слово

PIK LXVI № 8 (3315) WARSZAWA, 21 LUTEGO 2021 ROKU
ЦІНА – зл. 4,30 zł (VAT = 8%) – CENA NUMER INDEKSU 366609

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК TYGODNIK UKRAINSKI UKRAINIAN WEEKLY
Інтернет-версія газети www.nasze-slowo.pl ISSN 0027-8254



Фото з pixabay.com

Як Варшава допомогла Києву з вакцинами і чому польська влада мало про це говорить?

У лютому в Україні має розпочатися безкоштовна вакцинація від Covid-19. На відміну від Польщі (де про препарати подбала Єврокомісія), Україна мусить сама давати собі раду із закупівлями. Вакцини стали ще одним виразним елементом, що розділив наш світ на «кращих» і «гірших». А от чи зможуть щеплення поліпшити польсько-українські відносини?

На відміну від Польщі, в Україні перший етап вакцинації – значно скромніший. Якщо РП перед початком вакцинації планувала щепити медичний персонал за кілька тижнів і вже проводить щеплення для найстаріших, то Україна передбачає, що до 80-річних черга дійде лише під кінець весни.

Інша відмінність – логістика. В Україні це значно більший виклик, ніж у Польщі (хоч і тут із цим бувають проблеми): не так багато є камер, що здатні зберігати вакцини при низькій температурі. Тому Київ вирішив зробити ставку не на «Pfizer», а на «AstraZeneca» – її препарат можна тримати у звичайному холодильнику, він значно дешевший, проте менш ефективний.

Іще істотна різниця Польщі й України – це те, як відбувалося саме замовлення вакцин. Не секрет, що «краще» дісталось багатшим і потужнішим. Так, про Польщу подбала Єврокомісія, яка за контрактувала державам-членам вакцини західних фірм; водночас Київ у черзі по контракт був у значно гіршій позиції. Частина країн Африки чи Латинської Америки взагалі вдалася до стратегії замовлення вакцини гіршої якості – тобто російського «Спутніка-V». Це ж зробили й інші постсовєтські держави, а Україна на своїй території заборонила розповсюдження вакцини країни-агресора. Таким чином, у всіх європейських лічильниках вона зійшла на одне з останніх місць у черзі по препарат.

Серед вакцин, які Києву вдалося за контрактувати самостійно – китайська «Согонас», про яку подбала спершу державна компанія «Медичні закупівлі», а потім приватна українська компанія «Лекхім» (пов'язана з відомою за часів Януковича Раїсою Бо-



▲ Голова Єврокомісії Урсула фон дер Ляєн розмовляє по телефону з президентом України Володимиром Зеленським. Фото з сайту: audiovisual.ec.europa.eu

гатирьовою). Навіть столичне самоврядування повідомило, що планує окремо закупити 1 мільйон доз для вакцинації киян. І хоч Україна заявляє, що вже кілька місяців веде переговори з різними виробниками, угоди з китайцями – це єдиний офіційно представлений результат цих перемовин. Якщо державна вакцина буде безкоштовною, то приватну найімовірніше продаватимуть (хто знає – чи не для того, щоби мати можливість виїхати у країни Європи чи Північної Америки?).

Києву допомогла також ініціатива Всесвітньої організації охорони здоров'я – COVAX. Це механізм, заснований Альянсом вакцин Gavi, Коаліцією за інновації у сфері готовності до епідемій (CEPI) та Всесвітньою організацією охорони здоров'я (ВООЗ), щоб забезпечити країнам з перехідною економікою ранній доступ до вакцин проти Covid-19.

Взялися за голови також євровичовники – у Брюсселі зрозуміли, що не можна залишати поруч держави, приречені на трагічний фінал пандемії. Ще минулого року прем'єр-міністр Деніс Шмигаль звертався до Єврокомісії щодо отримання препарату до березня. У лютому ЄС та ВООЗ заявили, що протягом трьох років витратять 40 мільйонів євро на забезпечення кращого доступу до вакцин проти COVID-19 в Азербайджані, Білорусі, Вірменії, Грузії, Молдові та Україні. Цього активно домагалися держави зі сходу ЄС, зокрема Польща. Тринадцять країн Союзу підтримали ідею допомогти в цьому процесі країнам Східного партнерства. А 10 лютого заступник голови Єврокомісії Валдіс Домбровскіс заявив на спільній пресконференції з прем'єром Денисом Шмигалем, що Брюссель допомагає Польщі перепродати Україні 1,2 мільйона доз вакцини «AstraZeneca» (Варшава якраз сама за контрактувала забагато цієї вакцини, хоча виявилось, що нею краще не щепити літніх людей).

«Ми вивчаємо варіанти постачання Україні вакцин. Угоди ЄС дозволяють перепродавати вакцину за закупівельною ціною. Єврокомісія допомагає з контрактами та транспортуванням», – наголосив Домбровскіс.

Таким чином, Польща стала для України черговим «вікном у Європу» – цього разу вакцинним. На Польщу особливим чином вказував президент Володимир Зеленський під час триденного форуму «Україна 30. Коронавірус: виклики та відповіді»; окрім Зеленського, у ньому взяли участь гендиректор ВООЗ Тедрос Адханом Гебреєсус та президентка Єврокомісії Урсула фон дер Ляєн. «Україна веде переговори з іншими країнами, зокрема і з Польщею, щодо передачі надлишків вакцин проти Covid-19», – заявив Зеленський, а фон дер Ляєн звернулася до країн ЄС з проханням переказати Україні частину своїх препаратів.

Попри те, що заклик ділитися вакциною зі східними сусідами Брюссель почув, і що в цьому є очевидна дипломатична перемога Польщі, – чинна влада у самій Варшаві досить стримано хвалиться досягненням. Польща запропонувала Україні взяти участь у спільному механізмі закупівлі вакцин через Єврокомісію – підтвердили в Міністерстві охорони здоров'я, водночас додавши: «Слід підкреслити, що ці вакцини не надходять з пулу, призначеного для громадян Польщі в межах Національної програми вакцинації, а становитимуть додатковий запас, який з початку планувався понад польську норму». Ще більш обережний – уповноважений польської Національної програми вакцинації Міхал Дворчик: «Ми замовили 100 мільйонів доз вакцини. Після того, як усі охочі поляки будуть вакциновані, ми говоритимемо про якусь форму передачі або перепродажу препаратів зовнішнім партнерам, із якими ми спілкуємось. Але конкретні рішення поки що не ухвалені». Дворчик також додав, що Україна справді є серед зовнішніх партнерів Польщі, але в цьому списку «є й балканські країни».

Таким чином, держави досягли реального результату у співпраці, дбаючи про здоров'я та безпеку – свою та сусідів. Це нормально, і наслідки цього можуть бути позитивними для обох країн. Однак публічно заявити про це, виявляється, у Польщі «не комільфо». Чи тому, що це Україна? Чи тому, що поляки й українці досі не люблять хвалитися тим, що діляться добром з іншими? ■

Ігор ІСАЄВ

Короткий урок про перемиські зміни клімату



КАСЯ КОМАР-МАЦИНСЬКА,
культурознавчиня,
Перемишль

Під кінець першої зими в Перемишлі зі мною трапилась пригода. Це був початок березня, котрась із неділь, коли раптом після кількох тижнів весняного сонця випав густий сніг.

Пригадую, що тоді вже починався Великий піст і в Народному домі розписували писанки. Близько дев'ятої ранку я добрела нерозчищеними дорогами до міста і залишила машину на паркінгу біля площі Ринок. Протягом дня я займалася різними справами, а коли повернулася до машини під вечір — не було жодного шансу знайти її серед великих кучугур. Спершу я розчищала реєстраційні номери, а коли побачила свій Опель та якось відкрила двері — виявилось, що я не маю нічого, чим можна було би ці замети прибрати. Я зняла куртку і почала згортати нею сніг, який, до речі, весь час мальовничо навалював мені просто в обличчя. Потім стало зрозуміло, що в мене немає і щітки — тож я взяла гаманець та оглянула пластиків картки в ньому, вибираючи, якої мені шкода найменше, аби почистити нею шибки. Тоді, до речі, я також зрозуміла, навіщо мені у Перемишлі бути учасницею клубу Ikea Family.

Після цього дикого розчищення мої руки просто скам'яніли (чи хтось у безрезні носить рукавички?) і, щоб хоч трохи зігрітись, я чимскоріш почимчикувала до найближчої кав'ярні, власником якої був мій знайомий, Павел. Він

уже збирався зачинятися, але, побачивши велику ходячу бурульку, вирішив змилосердитись, увімкнув кавоварку і зробив мені велике горнятко гарячого напою. Я пила каву і розказувала йому про свою невідповідність до раптового повернення зими, про те, що у Гданську такого не бувало. Павел слухав мене, кивав головою, а потім злегка посміхнувся і сказав: «O tym mieście musisz się jeszcze sporo nauczyć» («Тобі ще треба багато чого вивчити про це місто»).

Певно, якби я тоді так не перемерзла, ці слова не запали б мені у душу. Утім, це була свята правда, Перемишль та його клімат треба вивчити. І я тут не лише про раптові снігопади, а й про пам'ятні дошки, що падають так само несподівано.

Про знищення дошки на стіні будинку на вулиці Ринок 26 у Перемишлі ми повідомляли на перших сторінках у №7 «Нашого слова». Коли трапляється така подія, завжди виникає також питання, як її висвітлювати, аби не згущувати фарби, не зробити з цього дешева сенсацію та перш за все — аби знов не «налякати Перемишлем». І так надто часто я чую коментарі в стилі: «Ви там у Перемишлі то маєте кашу», «У Перемишлі якісь ненормальні люди живуть», «У Перемишлі, тобто там, де ніколи не буває нормально». І, хоч ти й відкладаєш убик роздуми про те, чи в такому разі сама ти нормальна, раз тут живеш, — легше не стає. Бо усвідомлюєш, що твоє улюблене місто, твій особливий центр світу має, м'яко кажучи, не найкращу репутацію. З'являється навіть враження, що Перемишль став певним, завжди гіршим, мірилом: всюди краще, ніж тут. І що насправді так страшенно мало між нами, навіть самими українцями у Польщі, «понад регіональної» солідарності.

Перемишль не зводиться лише до конфліктних точок, хоча вони, коли з'являються, затьмарюють низку тих позитивних речей, яких вдалося добитися спільними силами. Тому як одна з локальних активісток, яка любить своє місто, а його зміцнення та розвиток сприймає певною мірою як стиль життя, я хотіла би поділитися з вами тим, що я встигла вивчити про Перемишль.

Мабуть, ніде у Польщі я не бачила стільки флаштоків з біло-червоними прапорами на приватних ділянках, як у Перемишлі та на його околицях. Їх приблизно стільки ж, скільки й синьо-жовтих стягів у населених пунктах уздовж траси з Шегинь до Львова. І хоча, чесно кажучи, я не веду статистики, але помічаю виразну та постійну потребу тутешніх людей демонструвати й укріплювати свою національну позицію. З одного боку, це, звісно, виглядає як своєрідна суспільна параноя, але з іншого — це типова ситуація для будь-якої прикордонної території. Тому на ній дуже легко наживатися.

Утім, українська присутність в історичному міському просторі Перемишля природна і помітна навіть тоді, коли дуже не хочеться її бачити. Щоби її побачити, треба було би зрівняти з землею усе Старе місто (читачі-кресов'яни, не сприймайте ці слова як підказку, будь ласка). Неважливо, скільки вулиць вдасться перейменувати, які публічні заходи відмінити, які дошки розбити. Українці (поряд із поляками, австрійцями, євреями тощо) століттями будували і творили Перемишль, вони й надалі в ньому проживають, розвивають його і творять. Не дозволяють говорити замість себе самих, дбають про свою спадщину. Мають громаду, свої установи, живуть згуртовано, і все це — в умовах одного, не найбільшого населеного

пункту. Саме тому він є немовби лакмусовим папірцем, індикатором для визначення рівня «кислоти» у польсько-українських відносинах.

Локальний контекст прекрасно вписується у ширшу, геополітичну картину, де в умовах російської агресії кожна дестабілізація на кордонах України є бажаною. Якщо до цього додати немалі внутрішні польсько-польські конфлікти, дуже підсилені теперішньою владою, ситуація Перемишля зовсім перестав дивувати і бути винятковою. Це одна з частинок більшої головоломки, суть якої — у поглибленні суспільних відмінностей і непорозуміння.

Дошка, присвячена трьом видатним перемишлянкам (Олені Кульчицькій, Вінценті Тарнавській та Хелен Дойч) — це лише один із епізодів, який вписується в ідентичність Перемишля. Від моменту її створення до знищення. Те, що перш за все варто про неї пам'ятати — її встановили польки, для яких українська присутність у місті мала і має велике значення. Думаю, що тих, хто розбив пам'ятку, саме цей факт розсердив найбільше.

Після тієї першої зими у Перемишлі жодна наступна не була настільки суворою та непередбачуваною. Клімат по-теплів, подумалося мені. Як виявилось цього року — таки ні. Не все так просто і однозначно. Навіть якщо клімат змінюється, це не відбувається у рівному, послідовному темпі.

А якщо вже залишити ці кліматичні метафори і сказати щиро — попри все, надзвичайно цікаво вивчати Перемишль, придивлятися до нього як до своєрідної лінзи реальності. Навіть коли не все, що тут так виразно бачиш, тобі подобається, — ти перебуваєш у центрі важливих подій. А від твоєї присутності, розважливості та реакції залежить дуже багато. ■

Фінансове питання, або Дуля з маком



ІГОР ЩЕРБА,
журналіст
«Нашого слова»

Я дуже радий, що ми ведемо на ламах тижневика жваву розмову не лише про постпандемічний період у житті української меншини, а й про 30-ліття найбільшої нашої організації — Об'єднання українців у Польщі. Дописувачі — наприклад, Ігор Горків — розмірковують про майбуття української громади, що проживає над Віслою та Сяном. Голос нарешті взяли і представники владних структур ОУП, як-от його голова Петро Тима. В інтерв'ю він підсумовує 30 років життя організації, але, на жаль, окрім констатації того, що Об'єднання проходить кризу середнього віку, у тексті немає жодної пропозиції для громади, як подолати цю психічну недугу.

Голос взяв також Ігор Ісаєв. Він пише: «Напрямок процесів нового століття чітко перераховує Петро Тима у розлогіму інтерв'ю з Христіною Заник». На превеликий жаль, авторів вдалося заповнити всю сторінку розлогім

текстом, який я розцінюю як надмірно поетично-ідеалістичний. У заголовку Ісаєв ставить тезу: «Ми не мріємо, тому не маємо стратегії». На мою думку, він не володіє перспективою, достатньою для того, аби висувати такі категоричні твердження. Створюючи ОУП 30 років тому, трансформуючи УСКТ, ми мали мрії! І що від них залишилося? Як кажуть у народі — дуля з маком!

По-перше. Нашою мрією тоді було звільнитися від контролю Міністерства внутрішніх справ, якому підпорядковувалося Українське суспільно-культурне товариство. «Наше слово», своєю чергою, було підзвітне державному комуністичному видавництву «RSW Prasa Książka Ruch».

Процес «автономізації» нам тоді вдавсь, бо у межах Міністерства культури було створене Бюро у справах національних меншин, що займалося бюджетом громад. Про це детально може розповісти тодішня його директорка Богуміла Бердиховська та експедит польського Сейму, українець Мирослав Чех. Тижневик «Наше слово» віддали Об'єднанню, виникло видавництво «Тирса», головою якого став Андрій Заброварний.

По-друге. Нашою мрією був самостійний бюджет. Про нього варто згадати, бо, здається, це маловідомий епізод в 30-літній історії ОУП. За ініціативою Об'єднання була створена Фондація

української культури. У її структурах почало працювати Концертне бюро, очолюване Ігорем Хранюком, та Торговецьке бюро, керівником якого став Михайло Кожушко. Починаючи бізнес-роботу, ми згадали старий анекдот про те, як американський мільярдер Ротшильд здобув свій перший мільйон: купив картоплину за 1 цент, потім продав її за 2 центи, і так знову і знову; опісля померла його старенька тітка, залишивши йому у спадок мільйон доларів.

90-ті роки були часом української державної трансформації. У нас не було тоді жодної «доброї тітки», зате з Києва дзвонили колишні радянські генерали, пропонували купити вертольоти, літаки, навіть чудодійну «червону ртуть», продажі якої могли би принести нам «золоті гори». Сьогодні це назвали би фейковими повідомленнями. Отже, ми знову мали дулю з маком.

По-третє. Ми мріяли, аби державні органи незалежної уже Польщі, зокрема Сейм, не лише засудили у політичному контексті злочинну депортаційну акцію «Вісла», але й призначили вигнанням відшкодування, зокрема віддали власникам лемківські ліси. Знов-таки дуля з маком!

Сьогодні ж не лише я, але й ми усі у такому становищі, коли головна наша мрія — прожити за редакційні статки до кінця місяця. Дивлячись у майбутнє, варто взяти до уваги статтю Павла Лози «Об'єднання перед дилемою» («НС» №5 від 31 січня 2021 року). Він наводить статистичні дані щодо фінансування державою проєктів громадян Польщі

непольського походження, тобто національних меншин. Міністерство внутрішніх справ та адміністрації виділили українській громаді 2,5 мільйона злотих (126 стаття переліку міністерських дотацій). Виникає питання: багато це чи мало? У масштабі державного бюджету це лише краплина, а беручи до уваги, наприклад, респиратори, що їх замовило, але не отримало Міністерство здоров'я, або проєкт 500 + — це просто сміховинна проблема.

Павло Лоза у підзаголовку статті питає: «Що буде з нашим тижневиком?». На мою думку, порятунку видання, що цього року відзначає своє 65-ліття, може чекати лише від своїх вірних читачів. Наведу такий факт. Під час аукціону цьогорічного Великого оркестру святкової допомоги Єжи Овсяка (Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy) маленьке золоте серце із номером 29 купив підприємець за 50 тисяч злотих. Думаю, що і серед наших бізнесменів знайдуться такі, що могли би передплатити тижневик усім у своїй парафії, а може, навіть повіті. Також закликаю усіх, хто має таку можливість, придбати передплату «Нашого слова» не тільки собі, а, приміром, 2-3 людям — тоді наш ювілей цьогоріч не буде останнім.

Не забалакуймо себе розлогіми та поетичними текстами, бо вони, як накинута на вогонь мокре рядно, задуть вогник обміну думками про те, що нам несе майбуття. Щоби не повторилася для нас знову приказка про дулю з маком! ■

ГРОМАДСЬКІ ВІСТІ

Мер Перемишля: «Знищення дошки мене засмутило»



Фото – з Вікіпедії

Редакція «Нашого слова» отримала відповідь мера Перемишля Войцеха Бакуна (на фото) щодо знищення пам'ятної дошки, присвяченої трьом видатним перемишлянкам: українській художниці Олені Кульчицькій, польській політичній діячці Вінценті Тарнавській та єврейській психоаналітиці Хелен Дойч.

Мер пише: «Повідомлення про знищення дошки, що вшановує пам'ять трьох мешканок Перемишля, дуже мене засмутило. Зазначу, що подія «Центр світів – тут» відбулася під моїм почесним патронатом. Я переконаний, що нагадування про багатокультурність нашого міста – важливе. Хоча ініціатори не виконали усіх формальних вимог для встановлення таблиці, що перешкодило її законному відкриттю, я вважаю, що вандалізм – знищення цієї дошки – неприпустимий, і залишати його без реакції не можна. Ми ставимося до цього питання з належною повагою та передали його для розслідування відповідним службам, які, без сумніву, старанно розглянуть цю справу та шукатимуть виконавців».

Нагадаємо, що пам'ятна дошка була легальною: організаторки дотрималися усіх правил, яких вимагають відповідні закони Польщі. Відмовились від відкриття дошки лише з поваги до мера, який після спротиву кресових середовищ попросив про оцінку Інститут національної пам'яті Польщі.

Про легальність пам'ятки заявляють ініціаторки заходу, а також незалежні юристи. Більше про цю справу читайте на нашому сайті.

Кася КОМАР-МАЦИНСЬКА

Нагорода для українців із Гіжицька

9 лютого відбулося VI Оголошення результатів голосування за номінантів нагороди св. Бруно, покровителя міста. Ця престижна відзнака присуджується щороку винятковим людям, компаніям та організаціям, які позитивно впливають на розвиток Гіжицька. Серед цьогорічних лауреатів є представники української меншини – сімейна фірма «Bilas&Synowie». Її знають, мабуть, усі місцеві мешканці. Мирослав Білас та його сини працюють у різних сферах: будівництво, робота з електричними мережами, гастрономія. Українці є власниками заправки, конференційно-банкетного залу та залу для боулінгу.

Родина Біласів – не лише хороші підприємці. Завдяки своєму бізнесу вони дають роботу багатьом жителям Гіжицького повіту. Окрім цього, підтримують українські ініціативи, заходи, концерти, які відбуваються у місті.

Цього року у зв'язку з пандемією форму голосування довелося змінити, а від урочистої церемонії – відмовитися. Усе пройшло онлайн. Кандидатів на нагороду традиційно пропонували жителі, установи та організації, а також бургомістр Гіжицька. Статуетки вручають у восьми категоріях, переможці отримують також невелику фінансову нагороду.

Візит консула України у Лігниці

1 лютого з робочим візитом у Лігницю перебував генеральний консул України у Кракові В'ячеслав Войнаровський. Він зустрівся з лігницьким мером, директоркою Комплексу загальноосвітніх шкіл № 4 та представниками місцевої української громади. Під час зустрічі в українській школі консулу розповіли про історію навчального закладу та його досягнення. Директорка та педагоги, а також представники місцевого відділу Об'єднання українців у Польщі та гуртка Об'єднання лемків у Лігниці говорили з консулом про освіту та розвиток української меншини у місті.

Греко-католицька програма на TVP

«Повнота віри» – так називається перша передача греко-католицької церкви в Польщі, яку під кінець січня почав транслювати суспільний мовник TVP1. На сайті каналу повідомляють, що програма адресована не лише вірянам, а й усім, хто цікавиться життям церкви східного обряду в Польщі. Вона представляє найважливіші та найцікавіші події, розповідає про історію та сьогодення, показує обряди, традицію та по-статі душпастирів і вірян.



Фото з фейсбук-сторінки програми

У першому випуску передачі, який вийшов 28 січня, транслювали чин архієрейського найменування нового єпископа греко-католицької церкви у Польщі – о. Аркадія Трохановського. У програмі також пояснили, що означає створення нової єпархії. Глядачі змогли віртуально побувати на Святвечорі в українській родині Юрчишинів із Вроцлава, послухати різдвяних колядок у виконанні лемківського ансамблю «Чижики» та взяти участь в обряді благословення води у Перемишлі. Також під час прем'єрної передачі митрополит УГКЦ у Польщі Євген поблагословив віртуально українські хати, а владика Вроцлавсько-Кошалінської єпархії Володимир розповів про греко-католицьку церкву та її вірян.

Повтор двадцятихвилинної програми відбувається на регіональному телебаченні TVP3. Всі серії будуть доступні на сайті TVP3 (Вроцлав). За оновленням можна стежити також на фейсбук-сторінці «Pelnia Wiary TVP».

Успіх учня білобірської школи

Тимотей Дрозд, учень Початкової школи ім. Т. Шевченка у Білому Борі, зайняв I місце у II Міжнародному онлайн-конкурсі юних піаністів «Lviv Kawai Christmas 2020». Молодий українець переміг у третій віковій категорії (11-12 років). Він виконав найвідомішу американську різдвяну пісню «Jingle Bells» (укр. «Дзвін дзвіночків»), яку написав Джеймс Лорд П'єрпойнт. Тимотей був одним із сотні учасників, які протягом 2020 року надіслали свої записи. Відео можна подивитися на фейсбук-сторінці білобірської школи.

Тимотей Дрозд вчиться гри на фортепіано у Державній музичній школі I ступеня імені Фридерика Шопена в М'ястку. Його учителька – Ірина Ренгач, яка також диригує українським хором «Оберіг».

Триває набір до молодіжного хору у Гданську



Фото з фейсбук-сторінки Ганни Текучевої

Ганна Текучева – музикантка родом із Луганщини, відома в українській громаді своїми вокальними виступами на Молодіжному ярмарку в Гданську – оголошує набір до аматорського хору для дорослих.

«Запрошуємо людей, які люблять і хочуть співати. Вік та музична освіта не мають значення, але шукаємо осіб, які відповідально ставляться до праці у колективі й відкриті до нових друзів», – пише українка.

У зв'язку з пандемічною ситуацією репетиції відбуваються онлайн, але диригентка та хористи сподіваються, що незабаром вони проводитимуться і стаціонарно. Попередньо плануються щотижневі зустрічі у Будинку культури GAMA GAK у Гданську (Starowiejska 15/16). Раніше члени хору бачилися по четвергах.

Кожен, хто має бажання й натхнення, може прийти на прослуховування. За деталями звертайтеся до Ганни Текучевої на фейсбуці (Hanna Tiekuczewa).

Українські ліцеї – з почесним званням «бронзової» школи

У Польщі опублікували 23-й рейтинг сайту Perspektywy.pl – він спеціалізується на освітній тематіці. Серед 1000 найкращих польських середніх шкіл – українські ліцеї з Лігниці та Гурова-Ілавецького.

Ліцей при Комплексі загальноосвітніх шкіл з українською мовою навчання №4 ім. Богдана-Ігоря Антоновича посів 746 місце у загальному рейтингу (минулого року він був 731-м) та 50-те – серед усіх середніх навчальних закладів Нижньосілезького воєводства.

Натомість ліцей при Комплексі шкіл з українською мовою навчання у Гурові-Ілавецькому був 850-м по всій Польщі (минулого року він не потрапив до списку) та 30-м – у Вармінсько-Мазурському воєводстві.

Загальноосвітні навчальні заклади оцінювали на основі трьох критеріїв: успішності в олімпіадах, результатів іспитів на атестат зрілості з обов'язкових та факультативних предметів. Потрапити до національного рейтингу освітнього фонду «Перспективи» – це заслужений привід для гордості, що свідчить про гарну атмосферу в закладі та амбітність дітей. Часто школи хваляться цим успіхом на своїх офіційних сайтах, оскільки саме цим приваблюють майбутніх учнів.

Заклади, що опинилися в рейтингу, мають право використовувати у 2021 році почесне звання «золотої», «срібної» та «бронзової» школи року. Українські ліцеї з Лігниці та Гурова-Ілавецького мають «бронзову» оцінку якості.

Нагадаємо, що минулого року в рейтингу сайту Perspektywy.pl також опинилися два українські ліцеї – з Перемишля та Лігниці.

Виставка про 30-ліття гуртка ОУП у Білому Борі



Фото з архіву організаторів виставки

У реколекційному домі при греко-католицькій парафії у Білому Борі можна подивитися виставку «Здійснене нами», присвячену 30-літтю діяльності місцевого гуртка Об'єднання українців у Польщі. Вона містить кілька десятків фото з описами подій, ініціатив та проєктів, що до них була причетна місцева ланка Об'єднання, у якій зараз головує Андрій Філь. Наприклад, встановлення пам'ятника Тарасові Шевченку у місті, відкриття гуртожитку та українського ліцею тощо.

Виставка розпочала роботу під кінець минулого року і знаходиться за адресою: ul. Topolowa 20.

Львів швидко знайшов послідовників у Польщі

У попередньому номері «Нашого слова» ми писали про цікаву ініціативу зі Львова. У місті використали кавову гущу для боротьби із ожеледицею в межах пілотного проєкту – нею посипали доріжки у парку «700-річчя Львова». Запропонувала так зробити радиція міського голови Ірина Оршак. Виявилося, що у Польщі взяли з цього приклад і теж використали цей спосіб в одному з краківських парків.

«Натхненні львів'янами, ми вирішили використати кавову гущу для посипання доріжок. Просимо всі краківські кав'ярні, які мають таке бажання, взяти участь у експерименті, зв'язавшись із нами за допомогою електронної пошти або месенджера», – йдеться на сторінці Управління природних ресурсів Кракова (Zarząd Zieleni Miejskiej w Krakowie).

Але не лише там запозичили львівський екологічний спосіб боротьби з ожеледицею. Так само почали робити у варшавській дільниці Урсинів. Ідея сподобалася також кільком містам на Сілезії. Кавову гущу для посипання доріжок використовують уже в Сосновці, Рибніку та Войковицях. У войковицькому парку навіть поставлять спеціальний контейнер, куди мешканці зможуть кидати принесену з собою кавову гущу. Досвід Львова хоче скористатися також Домброва-Гурнича.

Український лоукостер запускає три нові сполучення з Польщею

Українська авіакомпанія Sky Up Airlines планує запустити три нові рейси до Польщі вже з березня 2021 року. Із 29 березня полетять літаки за маршрутом Київ – Лодзь – Київ; із 30 квітня між Львовом та Лодзю, а з 29 травня – між Києвом та Катовицями. Зі столиці до міста Лодзь до 25 квітня компанія літатиме двічі на тиждень, по понеділках та п'ятницях, а від 25 квітня – по понеділках, п'ятницях, середах та неділях. За маршрутом Львів-Лодзь рейси виконуватимуть по понеділках і п'ятницях, а з Києва до Катовиць літаки літатимуть кожного вівторка, четверга і суботи.

Опрацював на основі повідомлень **Павло ЛОЗА**
Більше новин шукайте на сайті: nasze-slowo.pl

ГРОМАДА

Шанс на нове життя

Саша, син Ірини, страждає на SMA, тобто спінальну м'язову атрофію (rdzeniowy zanik mięśni). П'ять місяців тому вони приїхали до Польщі, де для Саші з'явилася надія. Саме тут у 2019 році запровадили сучасне лікування SMA, насамперед у дітей, а це означає, що для них хвороба вже не є смертельною.

Коли я відвідала родину, шестирічний Саша тільки прокинувся, однак усмішка не сходила з його лиця. Якби не те, що хлопець сидів у ортопедичному кріслі, його хвороба навіть не була би помітною.

— Саша завжди посміхається, він позитивний хлопець, — каже, також усміхаючись, його мама. У них вдома справді відчувається позитивна енергія — все тут крутиться навколо Саші, однак хвороба не пригнічує родину. Попри ранню пору, на кухні пахне свіжою випічкою, яку Ірина приготувала ще до мого приходу. Саша одразу запрошує мене до своєї кімнати і показує ігри, яких у хлопця багато.

SMA — це рідкісне генетичне захворювання, яке вражає м'язи по всьому тілу. Хвороба призводить до часткового або повного паралічу. Спінальна м'язова атрофія зустрічається у людей різного віку, але найчастіше симптоми з'являються у дитинстві. Так сталося і з Сашею.

Він народився у 2014 році здоровим. Змалку розвивався нормально — міг самостійно тримати голову, сидіти. Але батьків занепокоїло, що хлопець пізно почав повзати та не допомагав собі ногами. На жаль, лікарі в Україні довго не знали, чому так відбувається, і діагноз поставили лише коли Саші було майже півтора року. На той час у світі ще не було ліків проти SMA, однак уже проводилися клінічні дослідження.

— Насамперед був шок, сльози та розпач. Після діагнозу батько Саші нас покинув, — розповідає мама хлопця.

Сім'я родом із Донбасу — вони жили в епіцентрі бойових дій у містечку Латугіне. Ірина не дуже хоче повертатися до війни в Україні — як пояснює, достатньо сказати, що було важко та страшно. Саме тоді у неї з'явилися перші сиві волосини. У Латугіному залишились її батьки, а містечко зараз контролюють проросійські бойовики.

— Щоби їх відвідати, треба мати спеціальний пропуск, кожного разу тебе перевіряють військові. Це страшно, коли ти виймаєш український паспорт, а на тебе дивляться як на ворога. У Латугіному залишилось усе моє життя: там найближчі родичі та моє минуле, — каже Ірина.

У грудні 2016 року в США зареєстрували перші ліки від SMA, однак одна доза коштувала 125 тисяч



Фото авторки статті

доларів. Пересічна людина не має звідки взяти такі кошти — тим більше, що Саші протягом першого року лікування треба аж 6 доз, а потім — по 3 щорічно до кінця життя. У 2019 році ліки проти SMA почали вводити польським дітям, і саме тоді Ірина стала думати про переїзд. Цей рік був для неї вирішальним — вона щасливо вийшла заміж, а згодом Саша захворів на запалення легень і потрапив до відділення інтенсивної терапії, де 10 днів боровся за життя.

— Коли Саша видужав, я зрозуміла, що ми не можемо чекати, поки Україна почне лікувати своїх дітей від SMA, і я вирішила переїхати до Польщі, — каже Ірина.

До цього, однак, Міністерство охорони здоров'я запросило батьків дітей, які хворіють на SMA, на переговори, під час яких обіцяло, що протягом 6 місяців влада закупить ліки «Spinraza», які дають хворим на спінальну м'язову атрофію. Ірина залишилася вдома.

— Дарма, оскільки держава досі не купила жодної дози цих ліків, і, на жаль, кілька дітей уже померли. Тому ми, попри пандемію, вирішили поїхати до Польщі, де вже лікують цим препаратом, — розповідає мама Саші.

Чоловік Ірини знайшов роботу, а Сашу прийняли на лікування. Таким чином у вересні минулого року сім'я поселилася у Кошаліні, де жили приятелі родини.

Сьогодні Саша почувається дуже добре, а лікування дає хороші результати. Хлопець неймовірно розвинутий інтелектуально — це заслуга батьків. Кімната Саші — це домашній реабілітаційний центр, у якому хлопець кожного дня вправляється на різноманітних інструментах, які сім'я змогла купити завдяки допомозі різних фондів. Лише підсилювач кашлю (апаратура, — ред.), без якого Саша не може жити, коштує близько 8 тисяч доларів.

— На жаль, для того, аби Саша міг вести нормальне життя, я постійно мушу просити інших про допомогу. Наприклад, зараз потрібно купити ортопедичне крісло, бо Сашине вже для нього замале. Я також хотіла би поїхати з ним до Бидгоща у реабілітаційний центр «NEURON», — розповідає Ірина.

Вона й сама робить усе від неї залежне: за 4 місяці вивчила польську мову, зокрема й вузькоспеціалізовану лексику, щоб мати змогу порозумітися з лікарями. Саша отримав уже чотири дози ліків «Spinraza», що дають гарні результати: раніше фізичні можливості хлопця оцінювали на 48 балів, а зараз — на 51.

— Це для нас просто чудо, оскільки останні чотири роки Саша ставав дедалі слабшим, а ми не могли нічого зробити. А зараз він, лежачи на животі, може тримати голову. Я мрію, аби цього року Саша почав повзати, а згодом — ходити. Я вірю у це.

Ірина хоче також, аби, коли хлопець піде до садочка, вона змогла й сама там працювати — доглядати сина й водночас професійно розвиватися, оскільки за освітою жінка — вчителька історії.

— Зараз ми мусимо жити у Польщі, де Саша має лікування і набагато кращі можливості — тут є інтеграційні садочки та школи. Для щастя бракує нам тільки бабусів й дідусів, які сумують за Сашею, однак така ціна його життя. ■

Анна ВІННИЦЬКА

ОСВІТА

Подорожі з Лесею Українкою та Іреною Карпою, сучасні українські міста й дизайнери: нова серія воркбуків для шкіл

«Глина» — це серія воркбуків для дітей з діаспори, яке створило українське видавництво Discursus. Хтозна, чи знали вони про проблеми з навчальними матеріалами в українських школах у Польщі, але ці зошити — до того ж повністю безкоштовні — можуть стати дуже помічними для вчителів у пунктах навчання та освітніх закладах громади. Вони поєднують в собі минуле та сьогодення України, розповідають про яскраві особистості — й історичні постаті, й наших сучасників, а на додаток уся серія має чудове художнє оформлення.

На сайті видавництва можна завантажити 5 посібників для дітей різних вікових груп: від 2 до 13 років. Вони поділені тематично, кожен воркбук містить багато інформації про Україну. Так, матеріали «Мені це смакує» для наймолодших — дітей 2-4 років — розповідають про традиційні страви (як українські, так і, приміром, кримськотатарські), процес їхнього приготування й участь, яку в цьому беруть різні члени родини; принагідно — про кольори, смаки та форми. У посібнику є заготовки для гри: наприклад, можна вирізати і скласти різдвяного дідуха, зліпити вареники, розмалювати писанки. Художнє оформлення також не випадкове — у зошиті можна побачити роботи Івана Марчука, Сергія Дутки, Миколи Пимоненка, Лідії Борисенко.

Для дітей 4-6 років на сайті є посібник «Мені це личить» про зовнішній вигляд, вбрання та аксесуари — від часів Київської Русі до сьогодні. Пишучи про сучасність, автори цікаво розповідають про відомих українських дизайнерів і ненав'язливо зачіпають теми відповідального споживання. Наприклад, у воркбуці можна прочитати про Ясю Хоменко, яка, шиючи одяг, переробляє вживані речі. А Олександр Горонді використовує їх навіть для створення наплічників. Усе це

проілюстровано роботами майстерні «Аграфка», Марії Приймаченко та інших.

Наступний посібник призначений для дітей 6-8 років та має назву «Козаки»: розповідає не лише про самих українських воїнів, а й про землі, на яких вони проживали, Конституцію Пилипа Орлика, Річ Посполиту, до складу якої входили колись українські землі, чумаків, щоденне життя тих часів — приміром, навчання у школах, що сучасним дітям може бути особливо цікаво, чи морські походи козаків. Роздрукувавши вирізки, можна зробити собі гетьманську булаву. Окремо автори розповідають про відомого дослідника козацтва Дмитра Яворницького, до посібника додали фотографії його музею-садиби; загалом історію для дітей молодшого шкільного віку у кожній збірці вдається подати ненав'язливо та цікаво, з правильними акцентами та без «відірваності від сучасності», якою часто грішать підручники.

Посібник для наступної вікової групи — 8-10 років — присвячений містам: від давніх до сучасних. Тут є вже дещо складніші завдання: наприклад, намалювати вулиці та будівлі та принагідно розібратися, що таке перспектива і чому на картинах ми бачимо ближчі предмети більшими, а даліші — меншими. У по-

сібнику автори пишуть про багатокультурність і те, як мешканці можуть дбати про свої міста, як-от ініціатори одного франківського громадського руху (тут цікаво описана також робота реставраторів). Можна знайти багато зразків сучасного візуального оформлення міст, що так само є не абстрактним, а поданим на прикладі справжніх робіт українських муралістів чи скульпторів (як-от відома робота «Дош» Назара Білика, що у Києві).

Посібник для молодших підлітків (10-13 років) на темі присвячений подорожам і також вдало поєднує історію та сучасність. За його допомогою можна помандрувати до Венеції з Лесею Українкою, до Парижа — з Іреною Карпою, або й узагалі відправитися у навколосвітню подорож із Софією Яблонською; зробити колаж нью-йоркських вулиць та поговорити про відповідальний туризм.

Над усієї серією спільно з видавництвом Discursus працюють викладачки українських шкіл Амстердама й Ноттінгема, а профінансував проєкт Український культурний фонд. До кожного воркбука додані методичні рекомендації для викладачів із прикладами уроків і завдань, вказівками, що почитати або подивитися, якщо хочеш глибше розібратися у темі (є поради і для дітей, і для дорослих). Роботу над одним воркбуком радять планувати на пів року-рік, залежно від розкладу занять. Кожен посібник побудований так, аби завдання в ньому були різнопланові: комунікативні, письмові, чи логічні; у методичках можна прочитати і про те, як їх модифікувати в залежності від потреб та віку дитини. Тож ці матеріали можна зручно підлаштовувати під графік занять і в пунктах навчання української мови, і у школах — або навіть навчати дитину самостійно удома. ■

Ольга РУСІНА

УКРАЇНА

Підсумки тижня

Місія МВФ поїхала,
грошей не залишила

З 21 по 23 грудня і з 11 січня по 12 лютого в Україні працювала віртуальна місія Міжнародного валютного фонду. Представники МВФ обговорювали з українською владою прогрес у проведенні реформ, які є умовою отримання коштів за програмою stand-by (кредит, який надається з певними вимогами). Перший і поки що єдиний транш за чинною кредитною програмою в розмірі 2,1 млрд доларів Україна отримала в червні 2020 року. Загальна сума 18-місячної програми складає 5 млрд доларів. Цього разу місія завершила свою роботу безрезультатно, сторони не домовилися про перегляд програми stand-by, не відбулося навіть підписання staff level agreement (домовленості на робочому рівні).

«Дискусії фокусувалися на посиленні управління Національним банком; поліпшенні законодавчого та регулятивного підґрунтя банківського нагляду та фінансового оздоровлення; заходах, спрямованих на зменшення фіскального дефіциту у середньостроковій перспективі; законодавчих ініціативах щодо відновлення та посилення антикорупційної інфраструктури та судочинства, також дискусії стосувалися заходів у секторі енергетики. Обговорення було продуктивним, однак потрібен більший прогрес на користь завершення першого перегляду програми. Дискусії триватимуть», — повідомив Йоста Лյонгман, постійний представник МВФ в Україні.

Одним із проблематичних питань, зокрема, була відмова України від ринкових цін на газ цієї зими. 18 січня, на тлі протестів у регіонах, Кабмін України з ініціативи президента Володимира Зеленського ухвалив постанову, якою з 1 лютого встановлюється гранична ціна на газ для населення на рівні 6,99 грн за 1 кубометр — що на 30% нижче січневої ціни. Відкриття ринку газу для населення тривалий час було одним із зобов'язань України перед МВФ. Без державного регулювання ринок пропрацював лише пів року.

Як зазначають експерти, безрезультатне завершення місії МВФ наразі не є трагічним, Україна має певний запас міцності і не повинна одразу відчувати негативні наслідки відсутності грошей. Але боротьба з корупцією, реформування в енергетиці, судочинстві, банківській сфері тощо — є як в умовах надання кредитів від МВФ, так і в інтересах самої України.

50 мільйонів євро на вакцини

Україна отримає 50 млн євро кредиту від Європейського інвестиційного банку на закупівлю вакцин проти коронавірусу та сучасного холодильного обладнання для їхнього зберігання в мережі центрів вакцинації. Прем'єр-міністр України Денис Шмигаль підписав відповідну угоду з президентом ЄІВ Вернером Хоєром. Гроші виділять у межах вже наявного проекту «Програма розвитку муніципальної інфраструктури України». Окрім цього, очільник Кабміну та президент ЄІВ підписали гарантійну угоду про отримання позики на суму 270 млн євро для реконструкції льотної зони в міжнародному аеропорту «Бориспіль».

Окружний адміністративний суд Києва
скасував перейменування Московського
проспекту на проспект Бандери

Суд скасував рішення Київської міської ради, ухвалені в липні 2016 року, про перейменування кількох вулиць, провулку та проспекту, зокрема:

- вулиці Баумана на вулицю Януша Корчака;
- вулиці Кутузова на вулицю Генерала Алмазова;
- вулиці Суворова на вулицю Михайла Омеляновича-Павленка;
- провулку Кутузова на провулок Євгена Гуцала;
- проспекту Московського на проспект Степана Бандери.

Рішення ОАСК ще не набрало законної сили, міська влада Києва готує апеляційну скаргу.

У 2019 році ОАСК вже скасовував рішення Київської міської ради щодо перейменування проспектів Степана Бандери і Романа Шухевича в українській столиці. Тоді Український інститут національної пам'яті подав апеляційну скаргу і Апеляційний суд Києва підтвердив, що перейменування було проведено у порядку, визначеному законодавством України.

Під будівлею ОАСК пройшла акція протесту. Суд пікетували декілька десятків людей, зокрема, з прапорами «Свободи», «Національного корпусу» та «Соко-

лу». Основною вимогою учасників пікету було закрити Окружний адміністративний суд Києва. Протестувальники розгорнули імпровізовану «дошку пошани» суддів та банер з написом «Який... Московський?». По закінченню акції учасники запалили фаєри.

«Слуги народу» хочуть скасувати
або відтермінувати штрафи за порушення
«мовного закону»

У Верховній Раді зареєстровано два законопроекти від депутатів з президентської партії «Слуга народу». У них пропонується скасувати або відтермінувати штрафи за порушення закону «Про забезпечення функціонування української мови як державної». Нагадаємо, 16 січня набула чинності стаття 30 цього закону, яка переводить сферу обслуговування на державну мову. Відтепер всі надавачі послуг, незалежно від форми власності, зобов'язані обслуговувати споживачів і надавати інформацію про товари й послуги українською (якщо клієнт не висловить бажання використовувати іншу мову).

Ініціатором першого законопроекту, зареєстрованого 25 січня, виступив нардеп Максим Бужанський. Відповідно до документа, пропонується вилучити зі статті 57 закону про мову пункти, які стосуються накладання штрафів, а також — дозволити оскаржувати в суді попередження та вимоги Уповноваженого із захисту державної мови або його представників.

«Законопроект має на меті забезпечити права національних меншин на вільне використання російської, інших мов національних меншин України у сфері обслуговування споживачів. Основні завдання законопроекту полягають у: зменшенні напруги у питанні використання мов в Україні; зменшенні тиску на суб'єктів господарювання у сфері обслуговування споживачів», — йдеться у пояснювальній записці до законопроекту.

Другий законопроект, зареєстрований пізніше — 9 лютого, подала група депутатів, зокрема Микита Потураєв, Євгенія Кравчук, Тетяна Рябуха, Єлізавета Богущька та Олександр Корнієнко. Вони просять відтермінувати штрафи за порушення «мовного закону» на півтора року.

«Прийняття законопроекту сприятиме полегшенню умов ведення господарської діяльності в умовах поширення коронавірусної інфекції COVID-19, а також уніфікує терміни набрання чинності нормами закону, що встановлюють штрафні санкції за порушення закону України „Про забезпечення функціонування української мови як державної“», — пишуть нардепи у пояснювальній записці.

Громадянська спільнота «Мова об'єднує» закликала президента Володимира Зеленського та партію «Слуга народу» відкликати й зняти з порядку денного ці законопроекти. «Обидва проекти знищують систему захисту мовних прав українців, яка вже діє. Закон перетворюється на декларацію, яку можна безкарно порушувати. Офіс Зеленського не публічно, але активно підтримує ці антиукраїнські проекти — наступ на мову курується з найвищих державних кабінетів», — вважають в громадянській спільноті.

Однак активіст спільноти Сергій Оснач впевнений, що ймовірність ухвалення одного з цих законопроектів є високою, зважаючи на те, хто саме з фракції ініціював зміни до закону. «Загроза є серйозна з огляду на те, що цей документ підтримали досить впливові „слуги“. І як нам відомо, це взагалі є ініціативою президента і його офісу», — сказав він.

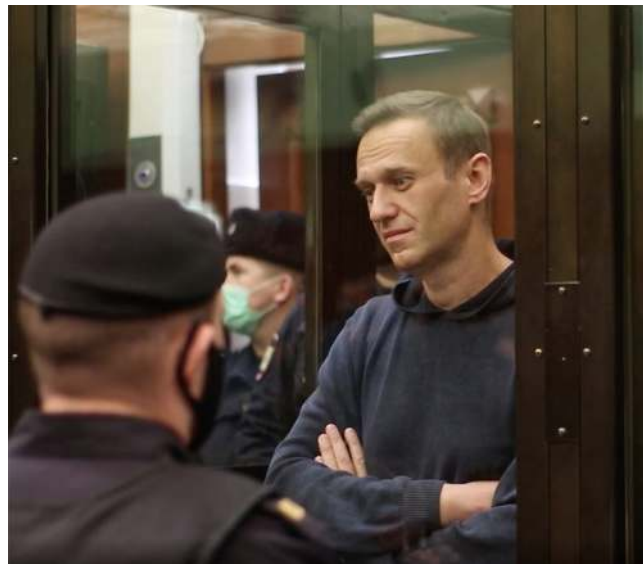
За перший тиждень роботи закону про мову (з 16 по 23 січня) Уповноважений із захисту державної мови отримав 195 скарг про порушення закону, переважна більшість яких стосувалася того, що сайти інтернет-видань та інтернет-магазинів не мають української версії.

У журналістів каналів Медведчука забрали
акредитацію для роботи у Верховній Раді

Журналістам телеканалів «112 Україна», «Newsone» і «ZIK», діяльність яких вважається пропагандистською і була заблокована рішенням Ради національної безпеки і оборони, скасували акредитацію для роботи в українському парламенті. Про це повідомив народний депутат Роман Лозинський з фракції «Голос». Він зазначив, що звернувся до голови ВР Дмитра Разумкова з вимогою скасувати акредитацію для журналістів медведчуківських каналів. Нагадаємо, 2 лютого президент України Володимир Зеленський увів у дію рішення РНБО про застосування санкцій стосовно вищезазначених телеканалів та їхнього но-

мінального власника — народного депутата від партії «Опозиційна платформа — За життя» Тараса Козака. Реальним власником називають одного з лідерів «ОПЗЖ», українського олігарха, кума Путіна — Віктора Медведчука.

Україна підтримує звільнення Навального



Джерело: Пресслужба Московського суда РФ

Очільник Міністерства закордонних справ України Дмитро Кулеба заявив про підтримку ув'язненого російського опозиціонера Навального, але додав, що ним не варто зачаровуватися.

«Ми не повинні зачаровуватися Олексієм Навальним з точки зору інтересів України. Я переконаний, що бутерброд* доведеться повернути. Причому не надкушеним і свіжим, в гарному стані. Тут не повинно бути жодних ілюзій. І ще й вибачення доведеться йому принести за російську агресію, якщо Олексій Навальний в якійсь перспективі в результаті демократичних виборів очолить Російську Федерацію або займе якесь політичне місце в системі», — сказав голова МЗС.

Також він підкреслив, що Україна підтримує заклики до звільнення Навального: «Ворог мого ворога — мій друг. Тому якщо Олексій Навальний є ворогом Володимира Путіна, то ми підтримуємо Олексія Навального. Все дуже просто».

Однак позиція Навального не обмежується одним «бутербродом». Він заявляв, що Росії вигідно, щоби Україна була процвітаючою державою і що її «треба відпустити» та припинити війну. Проблема Криму, на його думку, має вирішуватися чесним референдумом, після довгого періоду підготовки, коли зможуть агітувати і українці, і кримські татари. А втрата півострова у 2014-му — це навіть «щастя», вважає Навальний, бо 2 мільйона проросійського, консервативно налаштованого населення лише гальмували б шлях України в Європу.

ЄС схвалила створення
«Кримської платформи»

Україна представила концепцію міжнародного саміту «Кримська платформа» та запросила Євросоюз взяти участь у першій зустрічі 23 серпня 2021 року в Києві. Європейський парламент підтримав створення «Кримської платформи» та закликав залучити Меджліс кримськотатарського народу «як єдиний міжнародно визнаний орган, який представляє кримських татар».

У Міністерстві закордонних справ Росії повідомили, що російська сторона готова взяти участь у саміті, якщо на ньому обговорюватимуть проблеми Кримського півострова — від водопостачання до транспортного сполучення. Підконтрольний Росії глава Криму Сергій Аксьонов заявляв, що створення нового міжнародного майданчика не допоможе «повернути Крим».

У той же час голова українського МЗС Дмитро Кулеба зазначив, що з боку Росії спостерігається шалений спротив: вона намагається дискредитувати «Кримську платформу» та запобігти участі світових лідерів у саміті.

Підготувала Тетяна ДАНЮЧЕНКО

* У жовтні 2014 року Олексій Навальний сказав: «Я вважаю, що, незважаючи на те, що Крим був захоплений з кричущим порушенням всіх міжнародних норм, проте реальність така, що Крим зараз є частиною РФ. І давайте не будемо обманювати себе. І українцям я сильно раджу теж не обманювати себе. Він залишиться частиною Росії і більше ніколи в доступному для огляду майбутньому не стане частиною України... Крим — це бутерброд з ковбасою, чи що, щоб його туди-сюди повертати?»

ПОДІЇ



Фото з Вікіпедії

▲ Церква св. Параскеви у Радружі - зразок сакральної дерев'яної архітектури

Дерев'яні храми дають шанс на розвиток місцевих громад

Дерев'яні храми – це туристична цінність по обидва боки польсько-українського кордону. З ініціативи Музею кресів у Любачеві експерти з обох держав провели семінар, присвячений кращому використанню цього потенціалу.

Одним із українських доповідачів був експерт з туризму Олександр Коваль. Він зауважив, що в Закарпатській області до десяти дерев'яних храмів входять у список найвідоміших туристичних цікавинок, які показують людям на популярних маршрутах. Одна з проблем, на його думку, – це те, що місцеві жителі не усвідомлюють такий потенціал. Тому

– зрештою, як і в Польщі, – непоодинокими є випадки конфліктів місцевих релігійних спільнот та туристів. Присутність останніх усе ж бажана, адже вони витрачають гроші у крамницях чи в секторі послуг, зокрема й пов'язаних зі щораз популярнішим зеленим туризмом. Аби цей рух розвивався, на думку Олександра Ковалю, на місцевому рівні мають з'явитися відповіді на запитан-

ня: чого хочемо досягнути, хто є цільовою аудиторією, чому до нас мають приїхати туристи, що вони зможуть почути і побачити, як на основі цього розвинути економіку громади і хто все це зробить? Відповідь хоча б на питання про цільову аудиторію показує багатство можливостей, оскільки в цій групі можуть бути не лише місцеві жителі та учні, але й дослідники, офіційні делегації, учасники майстер-класів тощо. Місця, про які ми говоримо, можуть бути також популярними локаціями для фото- чи кінозйомок.

Нинішні обмеження, спричинені пандемією, сильно позначилися на туристичному секторі. Тому дуже важливо виявилась підготовка до функціонування у віртуальній реальності. «Ті об'єкти культурної спадщини, що мають власну систему менеджменту та маркетингу, користувалися попитом у віртуальному просторі (музеї, природні пам'ятки). На жаль, інформації (окрім фото та відео) про об'єкти дерев'яної сакральної архітектури Карпат зараз недостатньо», – пояснив Олександр Коваль.

Польські експерти підкреслювали, що з їхнього боку кордону багато об'єктів не мають господарів. Це пов'язано з депортаціями наприкінці II Світової війни і пізнішим виселенням українців під час акції «Вісла». Зараз такими спорудами опікуються місцеві громади, самоврядування або римокатолицькі парафії. Історикія мистецтва Анна Фортуна-Марек відзначила, що нині недостатньо просто забезпечити архітектурним пам'яткам захист за спеціальним законом. Ключове питання – управління спадщиною: ідеться не лише про охорону, а й про збереження та передачу її наступним поколінням.

Важливо також розуміти, що пам'ятки мають служити сучасним цілям. «Це економічний і суспільний потенціал, навколо якого можна будувати розвиток. Але таких результатів не вдасться досягнути без суспільної активності», – наголосила Анна Фортуна-Марек. За її словами, ключовим для використання дерев'яних святинь у розвитку туризму є доступ до інформації, презентація, популяризація та освіта. Цих ніби очевидних питань, зауважила експертка, на жаль, і надалі багато хто не усвідомлює.

Якісний та економічно вигідний туризм потребує також тісної співпраці на різних рівнях – правових власників, місцевих та державної адміністрацій, неурядових організацій та особливо – місцевих спільнот. На практиці це означає, що хтось має бути зацікавлений наданням фінансової підтримки, ще хтось – розробкою інформації, хтось інший може на місці надавати туристам доступ до конкретного храму. Уніфіковані дорожні знаки, інформаційні дошки, інтернет-сторінки, путівники, віртуальні екскурсії, карти, конкурси чи організація культурних заходів – це вже конкретні кроки, які можуть зацікавити туристів.

Хочеться вірити, що такі експертні зустрічі вплинуть на розвиток туризму з використанням сакральної дерев'яної архітектури в Польщі та Україні. Можливо, по обидва боки кордону нарешті встановлять поруч з англо- чи німецькомовними інформаційними дошками ще одні – мовами сусідів. Під час дискусії в Любачеві порушили й цю – чомусь невіршену вже багато років – проблему. ■

АНАЛІТИКА

Україна та Білорусь важливіші, ніж Росія: результати опитування громадської думки

Центр польсько-російського діалогу та порозуміння оприлюднив результати опитування «Поляки про східну політику». Більшість респондентів підтримують незалежність України та Білорусі і ставлять їхню пріоритетність вище за відносини з Росією.

Опитані переконані, що у зовнішній політиці важливий не лише вузький інтерес власної держави, а й захист цінностей: прав людини, свободи, допомоги жертвам конфліктів. Отже, суспільна думка відкидає заклики радикалів, особливо політиків, до дотримання «державного егоїзму» та принципу поділу на зони впливу, визнання верховенства інтересів Росії у Східній Європі. Більшість поляків (56%) вважає співпрацю з Україною та Литвою важливішою, ніж з Росією (30%). Найбільше прихильників зближення з офіційною Москвою – серед людей 25-34 (39%) та 35-44 років (34%). Перевагу тіснішим відносинам з Україною і Литвою віддають 45-54-річні (61%) та громадяни віком 18-24 роки (60%).

Варто відзначити, що респонденти найбільш позитивно ставляться до білорусів (77%); далі йдуть українці (73%) та росіяни (66%). Лише 4-5% поляків негативно оцінюють свої контакти зі східними сусідами. Тут соціологи вказують на розходження з результатами опитування Центру дослідження громадської думки (пол. CBOS), у яких лише третина опитаних висловлює симпатію до сусідніх народів. Отже, вкотре бачимо підтвердження тези про те, що особистий контакт має позитивний вплив на ставлення до інших національностей.

І навпаки: видно, що анонімне оцінювання якогось народу може піддаватися зовнішнім впливам – маніпуляціям політиків чи масмедіа.

Солідарність поляків із сусідами зі Сходу, що переважає над визнанням інтересів Росії, видно й у відповідях на запитання про готовність допомоги білорусам, що зазнають переслідувань, попри складну економічну ситуацію. Такий постулат підтримує 65% опитаних. Прихильність видно й у тому, що 25% респондентів хоче відкриватися до емігрантів з України та Білорусі. Своєю чергою, 58% опитаних позитивно ставляться до революцій в Україні 2004 та 2014 років, які перешкодили встановленню в державі проросійського режиму. Серед основних цілей політики щодо України респонденти найчастіше вказували допомогу: українцям у по-

будові ефективної і правової держави (24%), полякам (23%) та польському бізнесу (21%) в Україні. Також існує велика підтримка майбутнього членства України і Білорусі в ЄС та НАТО.

Опитування показало, що кожного шостого поляка не влаштовує втрата територій Литви, Білорусі та України, які до війни знаходились у межах польської держави. Отже, можна говорити, що територіальний ревізіонізм у польському суспільстві сягає 17%. Близько половини респондентів не підтримує такий погляд. Разом з тим, 1/3 громадян загалом невдоволена Східною Європою та імміграцією до Польщі. Такі люди найчастіше говорять, що сусіди негативно позначаються на економіці й ринку праці. Цікаво, що серед плюсів міграції її прихильники називають ті ж самі економіку та позитивний вплив на ринок праці. Скептики переконані також, що кожен має свою державу, у якій повинен жити.

На негативну оцінку мають вплив і трагічні події історичного минулого. Згідно з опитуванням, 11% поляків переконані, що пріоритетом у відносинах з Україною має бути визнання Української повстанської армії головною винуватицею Волинської трагедії. Автори

дослідження відзначають, що представники цієї групи вважають скандальною односторонню героїзацію УПА й одночасне заперечування «різні» на Волині. Тому ці громадяни вимагають відповісти на такі дії: наприклад, узалежнити політику щодо України від ставлення сусідів до УПА. Водночас автори дослідження звертають увагу на те, що у міжнародних відносинах такі вимоги є шкідливими й неможливими до виконання. Помітна група «україноскептиків», чия позиція впливає з оцінки минулого, стає також об'єктом політичних змагань. У результаті вже щонайменше десять років польські партії не дуже зацікавлені українськими справами.

Опитування показує, що польське суспільство та політики багато уваги у відносинах з Україною приділяють історичним питанням. Згадки про «героїзацію УПА» посередньо вказують на переконання щодо міфічної загрози українського націоналізму, яка панує в польському суспільстві. Офіційний Київ мусить це враховувати, а найкраще – ефективно діяти для спростування цих міфів. ■

Сторінку підготував
Григорій Сподарик

Фонд Український Народний Дім у Перемишлі
Fundacja Dom Ukraiński w Przemyślu

ul. Kościuszki 5, 37-700 Przemyśl

PLN: 88 1600 1462 1838 9708 6000 0001

ПІДТРИМАЙ РЕМОНТ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ДОМУ В ПЕРЕМИШЛІ!

ТРАДИЦІЇ



Ікона «Стрітєння», розпис Івана Селезньова у Софійському соборі в Києві

«Як на грумниці певень нап'ється вудиці...»

Свято Стрітєння Господнього 2 (15) лютого дещо призабулося у наш час. Воно випадає у будній день і лишилося тільки святом у церковному просторі. Проте Стрітєння має глибоку фольклорну символіку. На наших рідних землях вірили в освячену в церкві свічку-громницю та її стрітенський вогонь. Тому пропонуємо увазі читачів «Нашого слова» моє польове дослідження, здійснене на початку 90-х років XX століття на надбужанському Підляшші й на Холмщині.

Стрітєння святкують 2 (15) лютого, тобто на 40-й день після народження Ісуса Христа. Це свято почали урочисто відзначати у церкві з кінця V століття, а прибуло воно до Києва з Константинополя. Після хрещення України князем Володимиром Великим свято набуло місцевих неповторних рис. Адже зміст Стрітєння зустрівся з язичницькими віруваннями українців, передусім тих, що працювали на землі і жили в селянській культурі. У такій богословсько-язичницькій традиції його святкували також на Південному Підляшші та Холмщині. В українській Вікіпедії читаємо: «У цей день співають пісні-замовляння на тепло та добре літо, відбуваються гадання: „Доленько, Доле, дай мені збіжжя, теплу одєжу ще й силу ведмежу“. Період від Стрітєння (зустрічі зими з літом) до Благовіщення вважався біологічною межею зимоборства». Це й зрозуміло: тоді починалися затяжні морози лютневої засніженої зими, яка тягнулася до середини березня. Натомість у церковному календарі невдовзі починався Великий піст, і віруюче українське надбужанське село, яке жило обрядовими циклами, із нетерпінням чекало Великодніх свят і весни.

Стрітєння Господнє, або принесення до Єрусалимського храму немовляти Ісуса Христа старцю Симеону Бого-



▲ Тадей Карабович з громничною свічкою

приємцю, завершувало період Різдва. Закінчувалися усі різдвяні обряди, насамперед в хатах прибирали прикраси і ялинки. Так, Анна Назарович згадує, що на її рідній Грубешівщині з вікон знімали наліплені на шибки клеєм з тіста витинанки, які нагадували їй сніжинки.

Центральним дійством було освячення стрітенських свічок, зроблених з бджолиного воску. Їх приносили до церкви і святити під час богослужіння. Ці свічки також називали громницями. Опісля їх несли до хати. На надбужанському Підляшші та на Холмщині свято Стрітєння називали «грумниці»

(Ставки), або «Сретенне Господнє» (Голя) і надавали йому глибокий релігійно-народний зміст.

Після повернення додому з освяченою в церкві громницею на середині світлиці ставили крісло. Усі члени родини по черзі на нього сідали, і мати «обпалювала» кожному на голові кінчики волосся навхрест, а потім тричі обводила громницею круг зліва направо. Це мало берегти людину від грому, допомогти не боятися грози із градом і раптовими блискавками, які можуть спіткати когось у полі чи на «гряді» (на пасовиську), де діти пасли худобу.

Коли цей обряд був завершений, батько брав громницю і випалював хрест у центральній частині сволока (балки під стелею). Він мав захищати домівку від нещастя та несподіваного грому під час літньої грози. Адже тоді сільські хати були покриті стріхами, і люди дуже боялися стихійних лих. Хрести випалювали також на обрамленні вхідних дверей — вони мали оберігати від нечистих сил. У ті часи планування інтер'єрів було таким: одразу за дверима до світлиці був вхід на запічок, де селяни спали взимку. Нечиста сила могла туди стрибнути, але громничний хрест на дверній коробці захищав хату від неї. Це також стосувалося «заздрісних очей» сусідок, і взагалі магії шептук, які лікували людей по се-

лах замовляннями. Громничні хрести зупиняли магію і не давали доступу до родинного гнізда.

Громницю обв'язували клоччям льону і прикрашали миртовою галузкою. Клоччя залишалися після підготовки льону до прядива, а згодом — після ткання полотна на верстатах. Фактично це — символ майбутнього одягу, який жінки виготовляли власноруч: сорочок з льону, штанів, спідниць, полотна на рушники тощо. Отже, освячене на громниці клоччя — це немовби антропологічне нагадування про аграрність сільської культури та побуту українського надбужанського села.

Льон із освяченої громниці протягом усього року допомагав лікувати недуги, зокрема хворобу, яка називалася над Бугом «роза» (чаклування). Тоді льон пучками спалювали над хворою людиною вогнем із запаленої громниці. Натомість мирт символізував весільні вінці, які тримали над молодою парою, яка, своєю чергою, під час вінчання також тримала палаючі свічки.

Громницю ставили на вікно під час грози або пожежі в селі. Запалювали її також, коли виникали труднощі при пологах та при чорній хворобі (епілепсії). Свічку подавали людині, що помирає, аби стрітенський вогонь перевів її до загробного світу «в мир». Натомість душі, яка летіла до неба, громничний вогонь допомагав зустріти суд Господній. Коли хтось помирає без цієї свічки в руках, люди переповідали, що він, певно, мав багато провин. Також шкодували, що не встигли подати запалену громницю людині при смерті. Тому її завжди тримали під рукою. Почесне місце свічки було у святому куті за іконою Богородиці, «бо це Богородиця принесла Христа до храму» (Голя, Кропивки).

На Стрітєння люди спостерігали за природою. Вірили, що ясна і тиха погода віщує добрий урожай, і що «бджоли у червні будуть роїтися». Вулики тоді мали вигляд колод, які вішали на деревах у лісі. Вітер на Стрітєння був поганою ознакою — віщував холодне літо. Відлига означала: «чекай пізньої весни». Одне з відомих загальноукраїнських стрітенських прислів'їв, записане говіркою в селі Голя Володавського повіту від Віри Климчук у 1990 році, звучить так: «Як на грумниці певень нап'ється вудиці, то на Юрія вуолни наїється травиці». Тобто відлига серед лютневої зими, на Стрітєння, не сповіщала теплої ранньої весни, адже День святого Юрія випадає у церковному календарі 23 квітня (6 травня). ■

Тадей КАРАБОВИЧ

Фото надані автором статті

ПОДІЇ

Медіапроект про католицизм

У 2020 році у Львові представили всесвітньо відомий медіапроект «Католицизм: мандрівка до серця віри» американського проповідника, письменника і богослова, єпископа Роберта Баррона. Презентація книги відбулася у травні, а уже 23 грудня у кінопаляці «Коперник» пройшла прем'єра однойменного документального серіалу та презентація навчального посібника.

Проект «Католицизм» створений у медіаорганізації «Word on Fire» — осередку духовного та інтелектуального розвитку, який діє задля проголошення Христа у сучасному світі через культуру та мистецтво. Варто зазначити, що проект є катехетичним і передбачає або самостійне навчання, або роботу у групах для того, щоб цілісно осмислити матеріал та не пропустити ключових моментів.

У «Католицизмі» єпископ-помічник католицької дієцезії Лос-Анджелеса Роберт Баррон не тільки розповідає про католицьку віру, а й описує в цілому

головні християнські цінності. До своїх читачів та глядачів він звертається через мистецтво, культуру, літературу, музику, історію та богослов'я.

Споглядаючи з Барроном шедеври культури і мистецтва у понад 50 різних локаціях, глядачі мають нагоду пізнати істину, добро і красу католицької віри, мандруючи від історичних місць священної землі Ізраїлю до живого серця Уганди, відомих святинь Варшави, Риму, Франції, Мехіко, Калькутти та Нью-Йорка. Відеоряд, музика, тексти, влучно дібрані перлини світового мистецтва дають глядачеві змогу цілісно

подивитися на звичні речі у нестандартному ракурсі та по-новому відкрити для себе глибину і красу християнського вчення.

Головним меценатом проекту в Україні є Богдан Батрух — режисер, продюсер і кіноексперт, засновник кінодистрибуторської компанії B&H Film Distribution. Саме завдяки його підтримці здійснено переклад та видання книги, а у студії Le Doyen підготовлено дубляж фільму українською мовою та навчальну програму.

Також активну участь у проекті взяв о. міграт Стефан Батрух — головний його промоутер в Польщі.

Медіапроект «Католицизм» активно представлений у фейсбуці та інстаграмі, де промоутери розповідають підписникам про розвиток ініціативи та діляться досвідом роботи. Головна мета проекту — евангелізація та можливість



у мультимедійний спосіб показати красу християнства, його силу та справжню істину. Єпископ Баррон порушує багато суперечливих питань та намагається пояснити їх, спираючись на праці відомих вчених, богословів, підкріплюючи свої слова історичними фактами. ■

Оксана БАСАРАБА

Фото надано авторкою



Дотації на лемківські проєкти у 2021 році

Цього року державне фінансування для лемківських ініціатив заплановане у розмірі **1 мільйон 389 тисяч злотих**. У порівнянні з минулим роком ця сума **трішки більша** – у 2020-му дотації становили **1 мільйон 310 тисяч злотих**.

Для Об'єднання лемків у Горлицях, яке організовує наймасштабніший лемківський захід у Польщі – Лемківську ватру у Ждині – Міністерство внутрішніх справ і адміністрації (MBCiA) передбачило цього року 217 тис. злотих – стільки ж, скільки й минулого року. Найбільша частка цього фінансування призначена якраз на фестиваль. Нагадаємо, що минулого року Лемківська ватра вперше відбулася в онлайн-форматі.

Ще одна організація, яка діє в Горлицях, – товариство «Руська бурса» – отримала трохи понад 359 тис. злотих. Торік ця сума була майже на 20 тисяч більшою. Найбільше грошей передбачено на проєкт лемківського радіо «Лем.фм» та інформаційний портал – 280 тисяч. Минулого року радіостанція отримала таке саме фінансування.

Ще одній організації – Товариству лемків (ТЛ) – призначили 239 тис. злотих. Це більше, ніж минулого року, коли дотації становили 212 тисяч. Найбільше грошей, 58 тис. злотих, ТЛ отримала на проведення 41-ї Лемківської ватри на чужині, ще 50 тисяч злотих – на XVI Світовий конгрес русинів/лемків і X Міжнародний форум русинської/лемківської молоді.

На потреби лемківського ансамблю пісні й танцю «Кичера» MBCiA виділило 227 тисяч злотих (торік вони отримали 188 тисяч). Безпосередньо на свою діяльність колектив матиме 90 тисяч. Цього року на організацію фестивалю «Світ під Кичерою» ансамбль отримав 40 тисяч злотих і ще стільки ж – на проведення каменярьських майстер-класів,

які будуть поєднані з відновленням надгробків у лемківському селі Лабова. Слід відзначити, що «Кичера» подала до міністерства заяву на дотацію на третій етап реконструкції та розбудови будинку, яким користується ансамбль. Проте грантодавець відмовився від фінансування цього завдання.

На товариство «Лемко-Товар» із державного бюджету передбачено 134 тисячі злотих (торік було 154 тисячі). Як і в попередні роки, більша частина цієї суми піде на організацію Лемківської ватри в Лугах та на мультимедійний проєкт «Радіо Лемко» – по 45 тис. злотих.

Фонд «Стара дорога» отримає 36 з половиною тисяч злотих на дитячий освітній проєкт «Лемколанд». У порівнянні з минулим роком ця сума стала більшою на майже 7 тисяч.

У 2021 році міністерство вирішило також виділити дотації для Товариства розвитку музею лемківської культури в Зиндрановій – 104 тис. 800 злотих (зокрема, 81 тис. 300 злотих – на діяльність самого музею). Це майже така ж сама сума, як і торік, коли організація отримала 106 тисяч злотих.

Центр православної культури «Ельпіс» матиме 18 тис. 500 злотих на конкурс лемківської поезії для учнів початкової школи, а також на функціонування й оцифрування своєї бібліотеки.

Міністерство цього року підтримало також товариство популяризації лемківської творчості «Серенча», призначивши організації 9 тис. злотих.

Перелік дотацій, які виділило у 2021 році MBCiA на виконання завдань для захисту, збереження й розвитку культурної ідентичності національних та етнічних меншин, можна знайти на урядовому порталі gov.pl у розділах «Mniejszości narodowe i etniczne» – «Dotacje». ■



«Ватра»,
ЗИМА №1,
2021, 28 с.

3 «Ватрою» взимку

У середині січня друковані та інтернет-видання у всьому світі жили новиною про те, що непальська команда альпіністів уперше в історії змогла піднятися на вершину K2 під час небезпечного зимового сезону. До цього Чогорі (інша назва K2) у цю пору року залишалася неприступною. Її висота – 8611 метрів, і це найпівнічніший восьмитисячник у світі. Чому я згадую про це? Бо саме у найновішому номері квартальника «Ватра» надрукована розмова з Марком Кунціком, який займається саме альпінізмом.

У розмові з головною редакторкою Анною Буковською молодий лемко розповідає, як розпочалося його захоплення скелелазінням, як він готувався до свого першого сходження. Починав ходити у походи він у польських горах, а після переїзду до Лондона бував також у горах Англії, Уельсу, Шотландії, Ісландії. Був також на Піко-де-Ането, найвищій вершині Піреней, та Тубкалі – найвищій горі у північно-західній Африці. У Гімалаях він пробував підкорити шеститисячник Айленд-пик. На жаль, на нього та на інші вершини у Непалі піднятися не вдалося, бо виявилось, що Марко має гірську хворобу (проблеми зі здоров'ям, пов'язані з перепадом висот).

«Може ся здавати, же то поразка, а не успіх, але за свій найвекший успіх вважаю евакуацію з перевалу «Гокію-Рі» (5500 метрів над рівнем моря), який лежить у підніжжя гімалайської гори «Чо-Ойю». Втовдиль зрозумів ем, же мам висотну хвороту. Має она то до себе, же человек збивается можливости суцого, тверезого оцініня ситуації. Мій приятель Майк і пізнаний на місци італієц Луїджі, пішли на місце де ліпше видно шитки верхи, а я ем ся лишив в гостелю, зьлі ем ся почув. Думав ем, же зашкодило мі молоко яка, котре ем рано випив. По бесіді з місцевими шерпами, збагнув ем ся, же мам висотну хвороту і за 12 годин могу юж бити в комі – просто спати», – розповідає Марко Кунцік.

Лемко розказує також, чому, окрім тренінгів, важливо приділяти увагу своїй фізіології, а ще – про свою волонтерську діяльність, зокрема про ремонт лемківського цвинтаря у Лабовій.

Звичайно, спорт та гори – це не єдина тема, що з'являється на шпальтах зимового випуску «Ватри». Традиційно у виданні є багато текстів про культуру: наприклад, як пандемія вплинула на реалізацію проєктів Об'єднання лемків. Цим питанням займається Наталя Гладик, секретар організації.

«Рік 2020 перейде до світової історії з відомих, пандемічних причин, які загалом складаються з родинних і людських трагедій, економічних криз, ограничення

суспільних потреб чи запертя нас в хижих для охорони нашого здоров'я. То тіж час коли наше культурне життя затрималося. В тім шиткім можна нич не зробити, або дашто прібувати зробити. То тіж час, коли можна змінити свій спосіб діяння», – наголошує лемкиня. Вона нагадує, що Об'єднання лемків вміло використало час пандемії для реалізації своїх ініціатив, один із успішних прикладів – 38-та Лемківська ватра у Ждині, яку організували в онлайн-форматі, 20-й проєкт «Лемківський Єрусалим» та події у межах «Зустрічей з Лемківщиною», які відбулися у Центрі культури ім. Богдана-Ігоря Антоновича у Горлицях. Стаття містить короткий опис подій, що пройшли у «антоничівці». Їх можна подивитися на ютуб-каналі і фейсбук-сторінці Центру.

Слід згадати також про книжку Миколи Горбала «Повість про три дороги», фрагменти якої процитовані у «Ватрі». Вона з'явилася минулого року до 80-річчя з дня народження відомого українського дисидента, громадського діяча та письменника. Мало хто знає, що українець є уродженцем лемківського села Воловець (Горлицький повіт).

Для багатьох, певно, цікавим буде матеріал про те, чи відома польська джазова співачка Кристина Пронько дійсно має лемківське коріння. Про такий факт пишуть навіть польські джерела. Але чи дійсно так було? Справу у статті «Лемківські корені відомої співачки Кристини Пронько» аналізує Адам Вевюрка.

Ще одна стаття Вевюрки «Наші сорочки» присвячена темі вишиваного одягу. У тексті редактор заохочує одягати його не лише під час свят.

«Маме ся одягнути не лем для пошани традиції, але для свідчення, што наше вишиване гнеска є барз модне в світі. О тім свідчат відомі актори, співачки, політики а навіт королеви. Они не стидаются, не ганбятся нашого – то чом і ми маме?», – пише Адам Вевюрка. У зимовому журналі редакція розмістила фото королеви Великої Британії Єлизавети II, американських акторів Сандри Буллок, Арнольда Шварценегера, Джекі Чана та британської співачки і композиторки Адель, яка позує на сторінках модного журналу VOGUE. Усі вони вбрані у вишиванки.

«Джим Моррісон – американский музыкант, поет і кінорежисер, вокаліст і лідер гурту «The Doors» іши у 70-х роках минулого століття одягав вишиванку. У SURMA Ukrainian book and music store – українській етно-крамниці, вишиванки все билі «топовим» товаром. Андрій Варголя, відомий по цілим світі як (Andy Warhol) часто приходив до той крамниці. Повідають, же сорочку Джиму Моррісону подарував руснак Андрій Варголя», – ідеться у статті.

Як і в попередніх випусках «Ватри», Іван Олійник пише про школу в Лігниці, цього разу – про тамтешні таланти та виникнення шкільних музичних колективів. Роман Підлипчак публікує спогади лемків із села Пантна та розповідає про їхнє святкування Різдва після виселення у 1947 році.

Традиційно у часописі є також дитяча сторінка з піснями, віршами, ребусами та іграми. Окрема стаття присвячена діяльності дитячого ансамблю «Барвінок» із Кракова. Як і в попередній «Ватрі», у зимовому випуску редакція надрукувала низку вітань для ювілярів. ■

Сторінку підготував
Павло ЛОЗА

Konkurs dla dzieci szkół podstawowych

ŁEMKOWSZCZYNA OKIEM DZIECKA

Kategoria 1
klasy 0 - IV

Łemkowszczyzna okiem dziecka

Kategoria 2
klasy V - VIII

Znaczek pocztowy z Łemkowszczyzny

Łemkowska Fundacja Oświatowa
im. Józefa Krzywickiego

Termin nadsyłania prac 1.06.2021 r.

Rozstrzygnięcie konkursu piątek 16.07.2021 r. Zdjęcia

Wiecej informacji: <http://www.lemkounion.pl/konkursy.html>

ZRZESZENIE ŁEMKÓW
ODRODZENIA LEMNIA

Історія

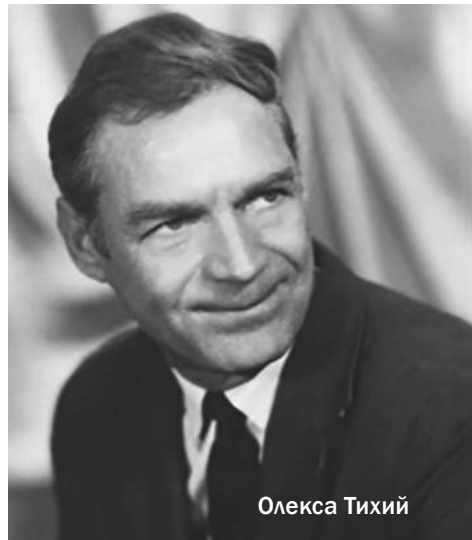
Озброєний мовою:
історія Олекси Тихого

Історія розвивається по спіралі: усе, що відбувається нині, колись уже було. Змінюються лише люди, які визначають хід історії і зрештою стають її символами. Дозволимо собі твердження, що саме вони, а не народ, творять історію, адже борються із системою майже поодиночі, не визнаючи напівмір, нерідко віддаючи життя за свої переконання. На жаль, інші осмислюють та оцінюють це переважно вже після їхньої смерті.

Одним із таких людей був українець з Донецького краю Олекса Тихий. Йому «пощастило» народитися у ті буремні і жорстокі до абсурду часи, коли за будь-який прояв власної позиції (зокрема патріотичної), яка не відповідала партійним шаблонам, людину оголошували «ворогом народу», у кращому випадку на неї чекала в'язниця, а в гіршому — смерть. Олекса Тихий належав до тих українців Донеччини (серед яких також — Іван Дзюба, Василь Стус, Микола Руденко, Петро Григоренко та інші), що обстоювали демократичні й національні права людини, чинили спротив русифікації та асиміляції. «Я — для того, щоб мої земляки-донбасівці давали не лише вугілля, сталь, машини, пшеницю... Для того, щоб моя Донеччина давала не тільки уболівальників футболу, учених-безбаченків, російськомовних інженерів, агрономів, лікарів, учителів, а й українських спеціалістів-патріотів, українських поетів та письменників, композиторів та акторів», — стверджував Олекса Тихий у статті «Думки про рідний Донецький край».

Народився він 27 січня 1927 року в селі Їжівка Донецької (тоді Сталінської) області. Після навчання в Запорізькому сільгоспінституті та в Дніпропетровському інституті інженерів транспорту закінчив філософський факультет Московського університету. Повернувся до України, одружився, працював учителем у школах Запорізької та Донецької областей, зокрема у своїй рідній школі у Дружківці. Завдяки своєму хисту до науки та педагогічним здібностям Олекса Тихий викладав українську мову та літературу, фізику, математику, географію, історію. Хотів запровадити методику ведення одним учителем усіх предметів у класі, але тодішнє керівництво не дозволило такого експерименту. Більше того, в Олекси забрали право викладати гуманітарні дисципліни, тобто певною мірою і формувати світогляд учнів.

Сам Олекса Тихий ще у молодому віці сформулював власні постулати:



Олекса Тихий

«Для чого я живу? Щоб жило людство, мій народ, мій рід. Щоби не зробити нікому ніякого зла, не проявити байдужості... Я маю людську гідність, національну гордість і нікому не дозволю топтати ні перше, ні друге. Прагну, щоб моє «я» було гідне наймення «людина». У всьому завжди чиню згідно зі своїм сумлінням...».

Саме таким потужним інтелектуалом та інтелігентом постає Олекса Тихий у спогадах історика, громадського діяча, політв'язня Василя Овсієнка, який розповідав: «Це була людина, близька до того ідеалу, де починається святість». Сам Тихий був зразковим носієм української літературної мови, а також знав польську. Так, він переклав книгу Єжи Енджеєвича «Українські ночі або Родовід генія» про Тараса Шевченка.

1948 року Олексу Тихого вперше заарештували за критику єдиного і безальтернативного кандидата в депутати. По суті, він виступав проти принципу — вибір без вибору. Але тоді КДБ (Комітет державної безпеки СРСР, рос. Комитет государственной безопасности СССР) ще не розгледів у ньому справжнього небезпечного правдорозборця і відпустив. Другий протест Олекси Тихого був більш голосним і промовистим. 1957 року він засудив введення радянських військ до Угорщини, написавши

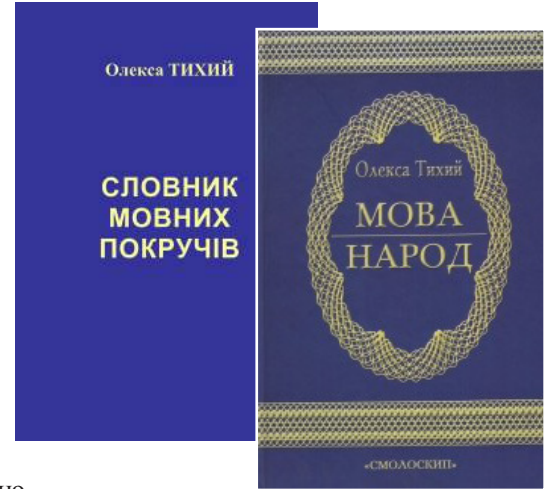
листа до Верховної Ради УРСР та статтю в газету. Режим виніс вирок — 7 років таборів суворого режиму у Мордовії та 5 років позбавлення громадянських прав. Перебуваючи у неволі, Олекса близько познайомився з композитором Василем Барвінським, лікарем Володимиром Кархутом, дисидентами Юрієм Литвином, Левком Лук'яненком.

Після повернення із заслання він не мав права працювати за фахом, тож йому довелося опанувати професії вантажника, монтажника, пожежника. У цей період Олекса Тихий зустрічається з правозахисниками та своїми друзями по ув'язненню, поширює самвидав, пише гострі статті про русифікацію Донбасу, про жалюгідне становище української мови та культури, необхідність повернення її у донецькі школи та університети: «Роздуми про українську мову та культуру в Донецькій області», «Думки про рідний Донецький край».

У листопаді 1976 року Олекса Тихий разом з Миколою Руденком, Оксаною Мешко, Петром Григоренком, Левком Лук'яненком та іншими виступив членом-засновником однієї з найперших правозахисних асоціацій — Української громадської групи сприяння виконанню Гельсінських угод. Тоді ж він починає працювати над важливим лексикографічним джерелом — «Словником мовних покручів». Книга умовно поділена на три колонки: у першій міститься слово-покруч, у другій — правильне слово, у третій — джерело, з якого воно прийшло. Ця колосальна спадщина нині належить нам. Педагог і мовознавець Олекса Тихий як ніхто розумів значення слова, що довів у своїй збірці висловлювань видатних людей «Мова народу — народ». 1976 року її вилучили під час обшуку.

Олекса Тихий вважав, що примусово не можна вивчити жодну мову, зокрема й рідну. Але кожен громадянин має знати, що без знання української перед ним будуть закриті всі двері — це актуально й сьогодні. «Вина кожного інтелегента, кожного, хто здобув вищу освіту, займає керівні посади, а живе тільки натоптанням черева, байдужий, як колода, до долі свого народу, його культури, мови... — констатував Тихий. — Якщо немає рідній мові застосування на рідній землі, то це вже трагедія. І чи залишиться Україна Україною, якщо не звучатиме українська мова?».

Під час обшуку у грудні 1976 року в Олекси Тихого на горіщі виявили німецький карабін, про який він нічого не знав. А далі — арешт за обвинуваченням у «антирадянській агітації» та у «незаконному зберіганні вогнепальної зброї».



21 липня 1977 року суд визнав його «особливо небезпечним рецидивістом» і оголосив вирок — 10 років позбавлення волі у виправно-трудовій колонії із засланням на 5 років до Мордовії. На його захист виступили вже знані на той час правозахисники Андрій Сахаров, Петро Григоренко, Левко Лук'яненко, але імперія зла була непохитною.

Олекса Тихий наполягав на дотриманні законів навіть за ґратами. Ще у Донецькому СІЗО на нього поскаржилися наглядачка: «Он требует, чтобы мы говорили с ним на украинском языке, а откуда мы его можем знать? Он нам никогда не был нужен» («Він вимагає, щоб ми говорили з ним українською, а звідки ми її можемо знати? Вона нам ніколи не була потрібна»). Далі Олексу Тихого перевели до Пермської колонії, де відбували покарання Михайло Горинь, Юрій Литвин, Василь Стус, Валерій Марченко. Він не корився режиму, навіть коли перебував у критичному стані, оголошував голодування (найдовше тривало 52 дні). В Олекси відкрилася виразкова хвороба шлунку, потім стався крововилив, розпочався перитоніт, далі була небало зроблена хірургом-чекістом операція, нестерпний біль. Але навіть у такому стані від роботи його не звільняли. Пропонували написати покайну заяву і випустити. Олекса принципово відмовився, назвавши це шантажем. Помер у тюремній лікарні 6 травня 1984 року.

19 листопада 1989 року прах Олекси Тихого разом із останками Василя Стуса та Юрія Литвина перевезли з пермської землі та з почестями поховали на Байковому цвинтарі у Києві. Сини Володимир та Микола з великими труднощами домоглися дозволу на це перевезення. Отже, ще за радянських часів Олекса Тихий повернувся до України як національний герой, отримавши запізнілу шану та визнання. ■

Юлія КАМІНСЬКА

Ілюстрації надані авторкою

До річниці підписання Брестського мирного договору
оприлюднено архівні матеріали з виставки про історію дипломатії

Брестський мирний договір між Українською Народною Республікою та країнами Четверного союзу був підписаний 9 лютого (27 січня за старим стилем) 1918 року. Він означав визнання УНР суб'єктом міжнародних відносин та був покликаний захистити її від більшовицької інтервенції. А ще це була перша мирна угода у Першій світовій війні.



На фото — момент підписання Брестського мирного договору

Після того, як договір з делегацією від УНР, як представниками незалежної держави, підписали Німеччина, Австро-Угорщина, Туреччина і Болгарія, радянська делегація, що теж вела переговори з країнами Четверного союзу в Брест-Литовську, була змушена визнати легітимність представництва УНР і незалежність самої республіки. Відтак угода, підписана 3 березня 1918 року між зазначеними державами та більшовицьким урядом у Росії, зобов'язувала останню визнати законність Центральної Ради та її уряду, припинити політичну пропаганду в УНР, вивести з неї війська і підписати мирний договір.

Ставши суб'єктом міжнародних відносин, Українська Народна Республіка почала формувати зовнішньополітичні відносини з іншими державами та розвивати свої іноземні представництва. Детальніше про це розповідає виставка „Досвід, куплений дорогою ціною...”: українська дипломатія 1917-1926”. Її презентація відбулася в листопаді 2020 року на Конtrakтовій площі в Києві. А електронний варіант є у вільному доступі на сайті Інституту.

Матеріали виставки містять архівні документи, пов'язані з підписанням Брестського мирного договору та його ратифікацією. Щоб полегшити історикам, дослідникам та зацікавленим у темі знайомство з зазначеними документами, матеріали опубліковано у вільному доступі на сайті Інституту: uinpr.gov.ua

Матеріал з сайту Інституту національної пам'яті України

Метри української класики

та чому народна музика така важлива у формуванні сучасних тенденцій

Продовження статей «Музична культура України: від народних форм до сучасних тенденцій» та «He «dolce vita» українських композиторів», опублікованих в «НС» № 4 та № 6

Українське сучасне музичне життя дуже різноманітне, вагомий внесок для його розвитку у свій час зробили композитори Микола Лисенко, Борис Лятошинський, Мирослав Скорик та багато інших. Дуже часто саме фольклорні мотиви надихали їх на творчість.

Від народної музики переходимо до українського національного відродження, з яким найтісніше пов'язана постать Тараса Шевченка (1814–1861). Саме в його поетичній творчості лунає відгомін історії України, особливо козацтва, у виданій збірці із не випадковою назвою «Кобзар». Подібно до творчості Шевченка в літературі, важливим є музичний доробок геніального композитора Миколи Лисенка (1842–1912). Його вважається засновником української національної музичної школи. Лисенко — піаніст, хоролий диригент, фольклорист, педагог та громадський діяч, вивчав композицію та гру на фортепіано в Лейпцигу, а також композицію у Римського-Корсакова в Петербурзі.

З 1869 року Лисенко жив і працював у Києві. Він активно брав участь в організації українського музичного життя, що було нелегким з огляду на Емський указ 1876 року, в якому цар Олександр II заборонив видавати та розповсюджувати книги українською, використовувати мову в театральних виставах і навіть друкувати музичні твори з українським текстом. У 1904 році Лисенко відкрив музично-драматичну школу, яка виховала ціле покоління українських музикантів. Окрім цього, він організовував хори, диригував в них, для них писав нові твори. Митець був чудовим знавцем українського фольклору, який вивчав усе своє життя і якому приділяв багато уваги, про що теж свідчить книга «Характеристика музичних особливостей українських дум і пісень у виконанні кобзаря Вересая».

Лисенка надихала українська народна музика. Він часто здійснював збірку народних пісень для хору або сольного виконання під фортепіано. Відлуння українського музичного фольклору можна також знайти в його інструментальній творчості (струнний квартет, тріо), особливо в його операх, основаних на українських традиціях («Різдвяна ніч», «Утоплена»), чи теж в першій українській історичній опері за романом Гоголя «Тарас Бульба», яку до нині вважають найважливішим українським твором оперного мистецтва.

Лисенко походив з аристократичної родини. Його мати здобула освіту у петербурзькому Смольному інституті шляхетних дівчат, з сином розмовляла виключно французькою мовою. Лисенко виростав у середовищі з сильно домінуючою російською культурою. Цікаво спостерігати, як поступово оживають в нього захоплення дитячих днів, занурених у магичні чари української селянської культури з її унікальними співами. Як його формують ці інтелектуальні процеси, як і також поляків, які живуть в Україні, перетворюють на українців — наприклад, Володимира Антоновича, Тадея Рильського чи Бориса Познанського. І як освічена в європейському форматі людина побачила у цій, за суспільним статусом нижчій



▲ Микола Лисенко

сфері, щось таке, що поставило його на шлях будителя української тотожності на наступні покоління.

Адептами Лисенка були між іншими Кирило Стеценко (1882–1922) та Микола Леонтович (1877–1921) — вони стали відомими завдяки творам для хору, які в Україні і досі не втрачають популярність.

Композитори Західної України

У XIX столітті на Західній Україні не було такого ж талановитого композитора, як Лисенко. Варто тут згадати про певний вплив Бортнянського та Андрія Розумовського на формування музичної культури Галичини в той період. Важливу роль у першому десятилітті 19 століття відіграв перемиський греко-католицький єпископ Іван Снігурський (1784–1847). Раніше він навчався у Відні, тут у 1808 році став настоятелем греко-католицької парафії св. Варвари. Саме в цей час закрили каплицю російського посольства, яке очолював князь Андрій Розумовський. Хор цієї каплиці, до складу якого входили лише співаки з Наддніпрянської України, звернувся до церкви св. Варвари з проханням дозволити співати літургію. І таким чином музика Бортнянського почала лунає в греко-католицькій святині. Іван Снігурський активно підтримував цей колектив. У 1818 році його призначили єпископом у Перемишлі, де він теж був фундатором хору, який під керівництвом чеського диригента Алоїза Нанке невдовзі здобув велику популярність. Основний репертуар хору складався з творів Бортнянського та Березовського, тож українська громада Галичини могла ознайомитися з чудовими музичними досягненнями своїх майстрів.

В цьому хорі у юнацькому віці співали композитори: Михайло Вербицький (1815–1870) — автор гімну України, та Іван Лаврівський (1822–1873). Вони разом з Сидором Воробкевичем (1836–1903) та Віктором Матюком (1852–1912) заснували українську композиторську «перемиську школу» та займалися активною організацією музичного життя в Перемишлі та Львові. Композитори зазвичай писали вокальні твори для сольного виконання чи хору, але також музику для водевілів, найчастіше на народні теми. Їх діяльність не мала новаторського характеру, хоча були і вдалі композиції, які все ще входять

до репертуару українських співаків та хорових колективів. Проте лише після прибуття до Львова Станіслава Людкевича (1879–1979) та Василя Барвінського (1888–1963) ситуація докорінно змінилася. Людкевич навчався у Відні у Цемлінського, а Барвінський у Празі у Новака. Вони обидва допомагали українській музичній спільноті в Галичині: Людкевич був одним із організаторів Вишого музичного інституту ім. Миколи Лисенка (1910), а Барвінський був директором цього закладу впродовж років. На жаль, Барвінський не уникнув долі багатьох українських митців та інтелектуалів, і після Другої світової війни провів 10 років у концтаборі в Мордовії. Його творчість заслуговує особливої уваги, він був майстром мініатюрного жанру і творцем композицій для камерних ансамблів.

Вагомий внесок Бориса Лятошинського

Справжній прорив в українській музиці відбувся з появою Бориса Лятошинського (1895–1968). Композитор, диригент і викладач, закінчив юридичний факультет Київського університету в 1918 році. Одночасно він вивчав композицію у Рейнгольда Глієра в Київській консерваторії, яку закінчив у 1919 році. Протягом багатьох років працював там викладачем та був вихователем для цілого покоління композиторів. Лятошинського вважають батьком сучасної української композиторської школи — він навчав серед інших Валентина Сильвестрова, Леоніда Грабовського та Євгена Станковича, тобто композиторів, які через декілька років відіграли важливу роль у формуванні сучасної української музики.



▲ Валентин Сильвестров

У його доробку п'ять симфоній, стільки ж симфонічних поем, камерні та хорові твори, пісенні цикли та три опери. Поки в світі відбувалася «музична революція» (особливо в перші десятиліття після I Світової війни), він започаткував модерністський музичний рух в Україні низкою творів, які в оригінальний спосіб відображали його захоплення експресіонізмом. На жаль, цей рух виник у той час, коли соцреалізм також перетворювався на естетичну догму. Тяжіння Лятошинського до стилю нової віденської школи (творчість Шенберга, Веберна і особливо Берга) було абсолютно неприйнятним для радянських музикознавців і теоретиків (у 1948 і 1952 роках його розкритикували за «формалізм», особливо в його Симфонії № 2).

Водночас це було дуже важливе джерело натхнення для композитора, від якого він поступово у наступні роки

відходив, утримуючи високу якість своєї музики. Цілі серії камерних творів, а також опера «Золота діадема» чудово ілюструють його здатність об'єднувати та змінювати різні музичні структури — діатонічний простір фольклору та жваву, складну атональність музики експресіонізму. Швидкі метаморфози музики першої половини 20 століття сприяли народженню багатьох видатних музичних талантів. Серед них Борис Лятошинський, який займає місце в українській музиці, подібне до Шимановського, Кодая, Бартока, Нільсена та Енеску в їхніх національних культурах. Поруч з Лятошинським, слід згадати Лева Ревуцького (1889–1977), який на той час активно діяв у Києві (автор, між іншим, Симфонії № 2, в якій використано популярні теми народних пісень), та Віктора Косенка (1896–1938), який особливо прославився своїми фортепіанними творами.

Від київського авангарду до сучасності

Ось ми і підійшли до сучасності. На сьогодні одним із яскравих представників української музики є Валентин Сильвестров (нар. 1937). Його творчість набуває все більшої популярності та визнання. Відома компанія звукозапису ECM Records, що також співпрацювала із сучасним естонським композитором Арво Пяртом та грузинським композитором Канчелі, випустила ряд компакт-дисків з музикою Сильвестрова. Він, учень Лятошинського, був центральною фігурою київського музичного авангарду в 60-х роках XX століття. Впродовж першого періоду творчості перейняв дванадцятитонову техніку Арнольда Шенберга та Антона Веберна. Композиції, написані цією технікою, під час прем'єр ставали джерелом запеклих конфліктів, через що Сильвестров, як і інші композитори київського авангарду, довгий час були в конфлікті з офіційними радянськими чинниками. На початку 70-х років він радикально змінив свою музичну мову, і саме тоді, шукаючи натхнення в жанрах та стилях XVII-XIX століття, віднайшов дуже особисту форму самовираження. Він є автором, між іншим, дев'яти симфоній, «Метамузики» для фортепіано і оркестру, «Widmung (Присвята)» для скрипки з оркестром, багатьох камерних творів, зокрема, чотирьох дуже цікавих струнних квартетів.

Поруч із Сильвестровим на українській сцені слід згадати Мирослава Скорика (1938-2020) та Євгена Станковича (нар. 1942). У 1965 році Мирослав Скорик написав музику за мотивами гуцульського фольклору до фільму Параджанова «Тіні забутих предків», завдяки чому отримав похвальний лист від Дмитра Шостаковича. Це стало важливим моментом у кар'єрі композитора. Музика Скорика з самого початку була грою традицій, також фольклору, з більш сучасними композиційними техніками. Серед його творчого доробку на особливу увагу заслуговують: «Гуцульський триптих» (1965), «Карпатський концерт» (1972), концерти для віолончелі, скрипки, фортепіано та камерні твори. Декілька років тому у варшавському Великому театрі (Польська національна опера) ансамбль Львівської опери представив музично-драматичний твір Скорика «Мойсей», який глядачі дуже добре сприйняли.

Євген Станкович — один з останніх учнів Лятошинського, композитор із драматургічним талантом. Навіть камерні твори під його пером набувають зовсім «некамерного» характеру, як на-

РЕЦЕНЗІЇ ТА ОГЛЯДИ

Пітьма, недоумки і Гоголь

Як з'являються нові імена в літературі? Як авторів вдалося з першої спроби видати успішну книгу? Чому популярному продюсерові захотілося літературних лаврів? І про що, зрештою, книжки Ілларіона Павлюка?



▲ Ілларіон Павлюк

То хто це такий?

Хоча перша книга автора з'явилася у 2018 році, він і досі вважається новою постаттю нашої літератури. Протягом двох років у Павлюка вийшло вже три книги: «Білий попіл», «Танець недоумка» і «Я бачу, вас цікавить пітьма», а також надруковане у різдвяній збірці оповідання «Маріє, Різдво!». Кожен новий роман викликає дедалі більший інтерес і схвалення у читачів. Ілларіон зі своїми творами шороку потрапляє в довгі і короткі списки різноманітних премій і конкурсів, тиражі додруковуються, проходять презентації книг, автограф-сесії та багато інших подій, які свідчать, що особистість Павлюка цікавить читачів не менше, ніж його твори. Отже, це — нове ім'я української літератури, дійсно варте уваги.

Ілларіон став відомим письменником зовсім недавно, але для людей зі сфери тележурналістики він доволі знаний вже не менш ніж 20 років, адже саме тоді почалася його кар'єра в медіа. Нині сорокарічний журналіст, сценарист, документаліст та продюсер відкриває нові для себе горизонти.

Подібний досвід для літератора, як не крути, завжди дуже вигідний: ти вмієш стисло і по суті писати про головне, і можеш відділити ключове від другорядного. Особливо вирізняє авторів з телевізійним бекграундом вміння будувати історії з використанням елементів сценарної драматургії. Тут завжди є швидка зав'язка, зазвичай — без довгих і нудних описів, далі — дуже чітке описання головного конфлікту (визначення, хто з ким чи проти кого боротиметься) й ак-

тивний рух до кульмінаційного моменту цієї боротьби, коли герої змінюються назавжди; до миті, від якої їхнє життя вже ніколи не буде колишнім. У книжках Павлюка все саме так і відбувається — подія за подією, без зайвих «описових зупинок». А кожен розділ закінчується, за кінотрадицією, на найцікавішому. Більше того — автор послуговується детективними інструментами, аби тугіше закрутити інтригу, і, хоча книжки й називаються формально трилерами, я все ж бачу їх як не зовсім класичні детективи, де ми разом з головним героєм шоразу рухаємося до розгадки головної таємниці.

А тепер розглянемо детальніше: чим же завоював серця читачів Павлюк?



Ілларіон Павлюк

«Білий попіл», переклад з рос. Михайла Бриниха. — Львів: Видавництво Старого Лева, 2018. — 352 с.

Письменницький дебют Ілларіона відбувся влітку 2018 року, коли вийшла його перша книга. Як стверджує автор

у своїх інтерв'ю, спочатку ця історія з'явилася у вигляді сценарію, але він швидко зрозумів, що зйомки такого фільму — це занадто дороге задоволення, зокрема, і для його компанії з виробництва телепродукції або навіть для Державного агентства України з питань кіно. Словом, Ілларіонові стало ясно, що проєкт такого масштабу нині є дуже мало ймовірним. Касовими в Україні наразі є фільми з не надто глибокою сюжетною лінією (у рік виходу книги найбільше грошей у прокаті збрала комедія «Скажене весілля», у якій висміюються провінційність і нетолерантність головних героїв, чия донька вирішила вийти заміж за хлопця з іншим кольором шкіри).

Перша книга Павлюка — алюзія на твір Миколи Гоголя «Вій». Українці й росіяни уже друге століття поспіль негласно сперечаються, ким насправді є Гоголь — українським чи російським письменником? Кожна з держав включає знаного автора до списків вітчизняної літератури, Але, як не крути, Го-

голь, як і багато чого іншого, є нашим спільним надбанням. Народився під Полтавою, але жив і працював у Санкт-Петербурзі; писав про українське сільське життя, але російською мовою. Якоюсь мірою, навіть попри війну, нам доведеться рано чи пізно змиритися з фактом, що в історії двох сусідніх держав є спільні віхи. До речі, Ілларіон Павлюк теж пише свої твори російською, але після цього їх перекладають, і вони виходять друком українською. Письменник виріс на Сахаліні, тому його шкільні роки пройшли в російсько-моновому середовищі.

Головний герой книги, детектив Тарас Білий, потрапляє на далекий хутір, аби розслідувати смерть молодого паньки, й опиняється у вирі містичних подій, які йому (як і нам) складно зрозуміти. Тут з'являються різні місцеві забобони, жива і мертва вода, стара церква, а в будинку батьків дівчини, де зупинився Білий, взагалі коїться щось дуже загадкове. Чим старанніше Тарас намагається розгадати таємницю, тим більше заглиблюється у психологічні хащі дивних відносин між героями. Наприкінці книги ми відкриваємо несподіваний секрет, який абсолютно змінює сприйняття всього роману. Книга варта прочитання щонайменше заради цього різкого повороту.



Колектив авторів
«19 різдвяних історій»: Ілларіон Павлюк «Маріє, Різдво». — Львів: Видавництво Старого Лева, 2018. — 216 с.

Це коротке оповідання вийшло у збірці різдвяних історій, і воно досить метафорично показує власний травматичний досвід письменника. Ілларіон не раз відверто розповідав цю історію у своїх соціальних мережах — у 2013 році у них із дружиною народилися двійнята, і через лікарську помилку одна з дівчат залишилась жити з важкою інвалідністю, практично несумісною із нормальним існуванням. Від народження дівчинка не могла дихати, самотійно їсти. Думки і переживання щодо справжніх подій Павлюк виклав у цьому короткому, але дуже емоційному творі. Це не документальний опис реального життя, а радше перегукання, натяки і символи, які десь співпадають із досвідом автора. Ілларіон розповідає про диво, яке завжди поруч. А ще в цьому оповіданні є справжній Віфлеєм, і те, що відбувається з містом у творі, за словами автора, — чиста правда, яку йому довелося пережити. Якщо уважно читати соціальні мережі та інтерв'ю Павлюка, то метафори видаються більш зрозумілими.



Ілларіон Павлюк
«Танець недоумка», переклад з рос. Ростислава Мельникова. — Львів: Видавництво Старого Лева, 2019. — 680 с.

Ця книга, за словами автора, писалася довгих 7 років.

Бо почав він над нею працювати, коли ще не уявляв себе письменником, ще не маючи самоорганізації та дисципліни, коли ти мусиш активно творити, щоби так само активно видаватись. Писав і переписував здебільшого у вільний від продюсерської роботи час. Ця книга у 2019 році увійшла в короткий список «Книги року ВВС» разом з п'ятьма іншими, але переможницею не стала.

В описі книжки її називають космічною антиутопією. Справді, події відбуваються на вигаданій планеті Іш-Чель, куди група людей разом із родинами їде виконувати певну місію. Головний герой Гігель потрапляє туди в ролі біолога, щоби досліджувати екологічну систему незвіданої планети. Події і герої сплітаються, наче в насиченому сні: логічні зв'язки не зовсім зрозумілі, і щойно вловлена деталь складається у рівний ряд зрозумілої ланки — все тут же розсипається, і виникає ще кілька нових загадок. Це справді неймовірно захоплива книга, у якій, за словами автора, біологічний світ та його закони абсолютно правдиві, адже Павлюк мав консультанта-біолога, з яким обговорював кожен дрібницю. Але головне — і це стосується не лише «Танцю недоумка» — письменник занурюється не стільки у відносини з навколишнім світом та людьми, скільки у пізнання героєм самого себе. Страхи, панічні атаки, межа між правдою і вигадкою серед того, що Гігель бачить своїми очима, зради і зникнення у власній родині, грань між психічною стабільністю і божевіллом — відірватись від усього цього просто неможливо. Автор довів страх і цікавість до такого високого рівня напруги, що (і це не тільки моє спостереження) читач намагається не відкладати книжку навіть ночами, аби не наснилися жахи, так точно і детально описані в «Танці недоумка».



Ілларіон Павлюк
«Я бачу, вас цікавить пітьма», переклад з рос. Вікторії Стах. — Львів: Видавництво Старого Лева, 2020. — 664 с.

Цей роман наразі є останнім виданим твором Ілларіона, він отримав величезну кількість схвальних відгуків у соціальних мережах. Зараз в Україні набирає популярності так званий букстаграм (дописи, фото і відео про книжки у соціальній мережі інстаграм), і саме там про книги Павлюка пишуть пости, знімають з ними відео та світлини з різних ракурсів. Сам автор позитивно ставиться до слави в соцмережах і вважає, що саме вона і є мірилом успішності в сучасному світі.

Цей містичний трилер теж тримає напругу, адже в кінці кожного розділу Павлюк закручує інтригу таким чином, аби читач попався на гачок цікавості і якомога швидше переходив далі, не розтягуючи читання надовго. Традиційно, герой потрапляє у ситуацію, яка з першого погляду видається зовсім не такою, якою є насправді, і проходить шлях, що повністю змінює його уявлення про світ. Тут головним героєм є психолог Андрій Гайстер, який, аби допомогти своєму другові-слідчому із заплутаною справою, їде в містечко Буськів Сад, де з ним діється казна-що. Дивні люди, які не пам'ятають, що з ними відбувалося напередодні, таємничі вбивства і зникнення маленької дівчинки Надії. Аби впоратись із завданням, героєві доводиться поринати в секрети місцевих жителів і разом з ними шукати розгадку.

Усі романи Ілларіона Павлюка дарують нам емоції, які ми звикли отримувати від книг... ну, наприклад, Стівена Кінга: напруга, інтриги, жахи та загадки-загадки-загадки. В українській літературі подібного читива не так і багато, тому поціновувачі жанру мусять уважно слідкувати за творчістю Павлюка і чекати його нових книжок. ■

Жанна КУЗНЕЦОВА

→ приклад, «Камерна симфонія № 3» для флейти та струнного оркестру (Міжнародна трибуна композиторів ЮНЕСКО включила її до 10 найвидатніших творів 1985 року). Фольк-опера «Цвіт папороті» (1979), балет «Ольга» (1982), симфонічна поема «Dictum» (1987) у 11 частинах для камерного оркестру та низка творів, присвячених Чорнобильській трагедії, таких як «Чорна елегія» (1991) та «Поема смутку» (1993) або симфонічна «Панахида» (1993), присвячена пам'яті жертвам Голодомору — чітко окреслюють коло творчих зацікавлень композитора.

Сьогодні різноманіття музичного життя України визначають і інші композитори. Серед них особливу увагу привертають Леся Дичко (1939 нар.), Ігор Шербаков (нар. 1955), Кармелла Цепколенко (нар. 1955), Юрій Ланюк (нар. 1957), Олександр Щетинський (нар. 1960), Олександр Козаренко (нар. 1963), Богдана Фролак (нар. 1968). Цікаво виглядає і молодше покоління композиторів — Олег Безбородько (нар.

1973), Золтан Альмаші (нар. 1975) та Олександр Шимко (нар. 1977).

В українському музичному житті відіграють важливу роль консерваторії та музичні академії Києва, Харкова, Одеси та Львова. В Україні функціонує близько 20 симфонічних оркестрів, 6 театрів опери та балету, а фестивалі сучасної музики продовжують впливати на напрямки української музичної культури. Варто також згадати, як багато видатних музикантів та композиторів народилося в Україні, наприклад, Юліуш Зарембський, Кароль Шимановський, Володимир Горовиць (його сестра Регіна була професоркою кафедри фортепіано в Харківській консерваторії аж до смерті в 1984 році), Емануель Фоєрманн, Натан Мільштейн, Давид Ойстрах, Святослав Ріхтер, Еміль Гігельс, Леонід Коган та Олег Криса. ■

Роман РЕВАКОВИЧ
Перекладено з польської

Ілюстрації надані автором статті

Fundacja «ProMusicaViva»

Понад 20 років будує
польсько-українські музичні мости.

Перерахуйте 1%

KRS: 0000045491
www.pmv.org.pl

1% на українську школу в Бартошицях

Звертаємося з проханням до людей доброї волі
перерахувати 1% прибуткового податку за 2020 рік.
Ваша допомога необхідна для реалізації
навчально-виховних завдань української школи
в Бартошицях.

Stowarzyszenie «Kałyна»
KRS: 0000208516

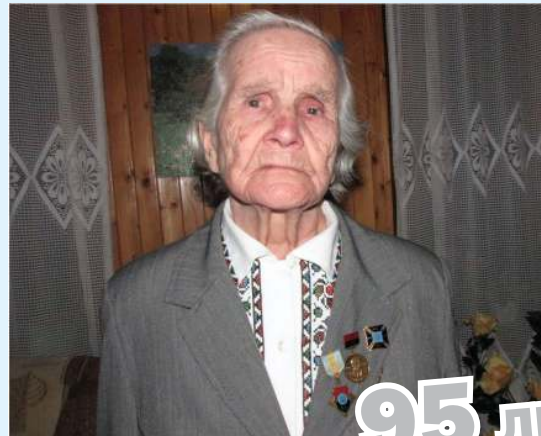
Ми вдячні ВАМ за дотеперішню підтримку

Управа відділу Об'єднання українців у Кошаліні
Stowarzyszenie KIWANIS International Klub Koszalin
Дирекція комплексу українськомовних шкіл
у Білому Борі
Управа Фонду ДЕКА
заохочує людей доброї волі переказати
1% прибуткового податку на підтримку
**КОМПЛЕКСУ УКРАЇНСЬКОМОВНИХ ШКІЛ
У БІЛОМУ БОРІ**

ТА ПУНКТИВ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
вписуючи у податкову декларацію PIT за 2020 рік.

Банківські дані:
Stowarzyszenie KIWANIS International Klub Koszalin
ul. Zwycięstwa 32, 75-037 Koszalin
Konto: BankMillenium S.A.
nr 34 1160 2202 0000 0000 3295 8076
KRS: 0000138192 NIP 669 23 40 671
z dopiskiem: «pomoc na rzecz dzieci ze szkoły w Białym
Borze i punktów nauczania».

Ми виділимо кошти на наукові та соціальні
стипендії для дітей, а також на підтримку
навчальних пунктів.



95

ЛІТЯ

Щиро вітаємо

АННУ ЗІЛІНКУ (у дівочтві СІРКА),
активну діячку нашого гуртка УСКТ/ОУП, репресовану
в сталінський період, з ювілеєм – 95-літтям.

Нехай Всевишній Господь Бог щедро обдаровує Вас
міцним здоров'ям, щастям, радістю та всілякими
ласками на многії і благії літа!

Управа гуртка ОУП у Генсіках

Щиро вітаємо отця Петра Павлища з 20-річчям священства

Всечесніший Отче Декане!

20

ЛІТЯ

Бажаємо Вам міцного здоров'я, щастя, миру і Божої
благодаті. Нехай Ваше життя буде сповнене радості,
віри, надії та любові. Нехай Господь Бог благословляє
Вас, укріплює у щоденному житті та у Вашій душпа-
стирській праці на благо Церкви і нашого народу на
многії і благії літа.

Церковна рада та парафіяни
церкви Воздвиження Чесного Хреста у Кракові

Наше Слово

Adres: Redakcja "Nasze Slovo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa,
tel.: prenumerata i reklama – tel./fax 22 677-88-10,
redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46,
redakcja – 22 677-84-45.

E-mail: redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl
Internet: www.nasze-slowo.pl

Kolegium Redakcyjne: Khrystyna Zanyk, Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuchenko,
Anastazja Krawczuk, Daryna Popil.

Zespół redakcyjny: redaktor naczelny – Khrystyna Zanyk, zastępca redaktora
naczelnego – Paweł Łoza, sekretarz – Tetiana Daniuchenko, redaktorzy – Igor Szerba
(Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), Katarzyna Komar-
Macyńska (Przemyśl), redaktor stylistyczny – Olga Rusina, redaktor techniczny – Olga
Michaluk, prenumerata, reklama – Lesia Korostatewycz.

Współpracownicy: Anastazja Krawczuk (Warszawa), Igor Isajew (Warszawa), Stefan
Migus (Olsztyn), Piotr Andrusieczko (Kijów), Bogdan Tchórz (Górowo Iławeckie), Ludmiła
Łabowicz (Białystok), Oksana Kulczewycz (Legnica), Jerzy Gawryluk (Bielsk Podlaski), Olena
Humeniuk (Kijów), Adam Wiewióрка (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Oleksandra Iwaniuk
(Warszawa), Zhanna Kuznietsova (Kijów), Ivanna Kyliushyk (Warszawa), Svitlana Melnyk
(Kraków), Ivan Kysloshchuk (Lublin), Władysław Graban (Krynica Zdrój), Piotr Wirchniański
(Gładyszów).

Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7
03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77 (sekretariat),
22 677-88-06 (sekretarz Zarządu Głównego),

E-mail: zuwp@post.pl, sekretariat@ukraina.com.pl,

Internet: http://ukraincy.org.pl, http://www.oup.ukraina.com.pl

Fotoskład: Redakcja „Nasze Slovo”

Druk: Drukarnia „Efekt”. **Nakład** 2500 egz.

Pismo dofinansowano ze środków dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji
Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa

Konto bankowe dla wpłat w PLN:

47 1160 2202 0000 0000 5515 6292

Konto bankowe dla wpłat w EURO, CAD:

IBAN: PL47 1160 2202 0000 0000 5515 6292

BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLWXXX

Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

Konto bankowe dla wpłat tylko w USD:

IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196

BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLWXXX

Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji.

Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy.

Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo
ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami
tylko na łamach tygodnika.

Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa” wyłącznie za zgodą redakcji.

Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Slovo” dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w kioskach RUCH-u,
w wybranych EMPIK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Prenumerata realizowana przez RUCH S.A.:

Zamówienia na prenumeratę można składać bezpośrednio na stronie
www.prenumerata.ruch.com.pl

Ewentualne pytania prosimy kierować na adres e-mail: prenumerata@ruch.com.pl
lub kontaktując się z Centrum Obsługi Klienta „RUCH” pod numerami: 22 693 70 00
lub 801 800 803 – czynne w dni robocze w godzinach 7⁰⁰ – 17⁰⁰.



Відійшли...

З великим сумом прийняли ми вістку,
що 13 лютого в Торонто спочила у Бозі

бл. пам. Катерина Петрига-Лялюк

велика українка, борчиня за волю України.

Нашим друзям –

Мирославові, Олі і Миколі та всій родині
після втрати мами, тещі і бабусі
складаємо наші глибокі слова співчуття.

Наталя та Іван з родиною

Мирославу Сидорові
членові управи кошалінського гуртка ОУП,
Зенону Сидорові, доні Данусі
та усій родині

висловлюємо глибоке співчуття
з приводу смерті Жінки, Мама та Бабусі

бл. пам. Марії Сидор

Вічна Їй пам'ять!

Усім серцем з вами у годину скорботи.

Управа Кошалінського відділу та гуртка ОУП

12 січня 2021 року
міцним ударом нас вразила вістка про смерть

бл. пам. Андрія Чекерила

Андрій відійшов неочікувано, на 57-му році жит-
тя, читаючи книжку. Це був справжній книголюб.
Цікавився історією, публіцистикою, філософією,
літературою, історією мистецтва. Охоче ділився
своїми роздумами, знанням, рефлексіями щодо
прочитаного. Його мова була багатою, він завжди
мав свою обґрунтовану думку, в розмові постійно
відчувалась начитаність.

Розділяємо біль після втрати дорогої людини з
мамою Юлією, братом Богданом з родиною.

Щирі співчуття передаємо також
близькій і дальшій родині.

Світла Їй пам'ять!

Управа і члени гуртка ОУП в Тшеб'ятові

**«Помолимося за душі тих, кого уже немає,
помолимося за них, нехай почують небеса...».**

Ділимося сумною вісткою, що 8 лютого 2021 року
після важкої недуги відійшла у вічність
на 82-му році життя

бл. пам. Анастасія Сенько

(з дому Василик)

Уродженка села Тростянець, пов. Устріки-Доліш-
ні. Членкиня церковного хору, гуртка УСКТ/ОУП
від початку заснування організації, постійна чи-
тачка «Нашого слова».

Дітям: Андрієві, Дороті і Владиславові
з родинами

з приводу смерті МАМИ висловлюємо щирі спів-
чуття. У ці важкі хвилини молитовно єднаємось
з Вами та з близькою і дальшою родиною.
Вічна Їй пам'ять!

*Управа гуртка ОУП в Тшеб'ятові,
члени церковного хору та парафіяльна громада*

**Греко-католицька спільнота в Ельблонзі будує нову
святиню. З цією метою проводимо різні заходи,
щоб зібрати кошти.**

Від імені спільноти греко-католицької парафії
Народження Св. Івана Хрестителя в Ельблонзі парох о. митрат
Андрій Сорока просить про вплати:

Parafia Grekokatolicka w Elblągu, ul. Poznańska 2a
Bank PeKaO S.A. I oddział w Elblągu
nr konta: 87 1240 1226 1111 0000 1404 5318

Зі скорботою сповіщаємо, що 16 січня цього року
відійшов у Вічність

п. Володимир Шуль

активний діяч сяніцького гуртка ОУП,
шановний парафіянин, гідний син свого народу,
наш народний поет, життєрадісна шира людина.

Народився п. Володимир 11 лютого 1928 року в
селі Грушівка на Сяніччині. У дитинстві пережив
окупації – і німецьку, і радянську. Разом із одно-
сельчанами під час трагічної акції «Вісла» був ви-
гнаний з рідного дому в Ольштинське воєводство.
Там зустрів свою долю – п. Катерину. Там народи-
вся в них Іванко і Дануся. Свою тугу за рідним
краєм часто виливав у віршах, які самі впливали
з його серця. Саме так оспівав п. Володимир лю-
бов до рідного краю:

*«...Дуби наші, дуби наші,
Від границі до границі,
Від села Улюча аж до Яблоніці...».*

*«...Стоїть в Улючі церква
Сиротиною зісталась (...)
Гора, на котрій церквя,
Названа Дубником –
Не забудьте її рідні во віки віків...».*

Подружжя Шулі мріяли повернутись додому,
над Сян, бо по-справжньому жити можна лиш
там, де рідна земля, де серце б'ється швидше. Здій-
снилася ця мрія у 1963 році. У Заблотцях під Сяно-
ком вони купили стару хатину, а згодом збудували
свою. Тут народився син Петро:

*«...По роках вернувся я
Знову в сині гори,
Ті, що мріють понад Сяном.
Моя рідна сторонько,
Тут я і зістану...».*

Від часу повернення з вигнання разом з роди-
ною Володимир опікувався капличкою св. Про-
рока Іоана Хрестителя у Грушівці, був співоргані-
затором щорічних зустрічей в Грушівці та в Улючі.

Сяніцька громада українців
висловлює щирі співчуття
вдові п. Катерині, дітям, внукам, правнукам
і всім близьким покійного п. Володимира.

Сталося так, як він бажав, – спочиває вічним
сном на рідній землі, у Чертежі біля старовинної
церкви. Вічна Їй пам'ять.